

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

LATGALES PLĀNOŠANAS REĢIONS

BALVU NOVADA TILŽAS INTERNĀTPAMATSKOLAS STRUKTŪRVIENTĪBA “ĀBEĻZIEDS”

SATURA RĀDĪTĀJS

Satura rādītājs	2
Termini un saīsinājumi	3
Ievads	7
1. Reorganizācijas mērķis un pamatojums	8
2. Esošā situācija	12
2.1. BSAC "Ābeļzieds" izvietojums un pieejamība	12
2.2. BSAC "Ābeļzieds" darbības vēsture	14
2.3. Informācija par BSAC "Ābeļzieds" esošajiem bērniem	15
2.4. BSAC "Ābeļzieds" personāla resursi	17
2.5. BSAC "Ābeļzieds" infrastruktūras un funkcionālā pielietojuma analīze	18
2.6. BSAC "Ābeļzieds" budžets un ienākumu avoti	20
3. Priekšlikumi institūcijas reorganizēšanai	22
3.1. BSAC "Ābeļzieds" atbilstība bērnu labākajām interesēm	22
3.2. Ēku turpmākā izmantošana	24
3.2. Risinājumi infrastruktūras pielāgojumiem	26
3.3. Bērnu pārvietošanas plāns	26
3.4. Personāla resursu turpmākas izmantošanas plāns	27
3.5. Veicamās darbības, atbildīgie un laika grafiks	30
3.6. Reorganizācijas veikšanai nepieciešamais finansējums un tā avoti	32
4. Pielikumi	33
1. PIELIKUMS: BSAC "Ābeļzieds" bērniem nepieciešamie pakalpojumi saskaņā ar individuālo vajadzību izvērtējumu	33
2. PIELIKUMS: BSAC "Ābeļzieds" ēkas un telpu fotofiksācija	35
3. PIELIKUMS: BSAC "Ābeļzieds" ēkas un telpu tehniskā stāvokļa novērtējums	49
4. PIELIKUMS: BSAC "Ābeļzieds" darbiniekiem rekomendējamās apmācību tēmas	50

TERMINI UN SAĪSINĀJUMI

TERMINI	TERMINU SKAIDROJUMS
ANO pamatnostādnes	ANO ģenerālā asamblejā pieņemtā rezolūcija Nr. 64/142 "Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi". ¹
Audžuģimene	Ģimene vai persona, kas nodrošina aprūpi bērnam, kuram uz laiku vai pastāvīgi atņemta viņa ģimenes vide vai kura interesēs nav pieļaujama palikšana bioloģiskajā ģimenē līdz brīdim, kad bērns var atgriezties savā ģimenē vai, ja tas nav iespējams, tiek adoptēts, viņam nodibināta aizbildnība vai bērns ievietots bērnu aprūpes iestādē. ²
Audžuģimene vienas ģimenes bērniem	Īpaši sagatavota audžuģimene, kas nodrošina aprūpi ģimenes vidē vienas ģimenes dažāda vecuma bērniem vai bērniem, kuriem ir radniecības saites (t.sk. pusbrāļiem, pusmāsām).
Audžuģimene zīdaiņiem	Īpaši sagatavota audžuģimene, kas nodrošina aprūpi ģimenes vidē zīdaiņiem un bērniem līdz 3 gadu vecumam.
Ārpusģimenes aprūpe	Aprūpe, kas bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem tiek nodrošināta pie aizbildņa, audžuģimenē, bērnu aprūpes iestādē. ³ Starptautiskos normatīvos aktos ārpusģimenes aprūpes jēdziena vietā tiek izmantots alternatīvās aprūpes jēdziens.
Bārenis	Bērns, kura vecāki ir miruši vai likumā noteiktajā kārtībā atzīti par mirušiem. ⁴
Bez vecāku gādības palicis bērns	Bērns, kura vecāki nav zināmi, ir pazuduši vai ilgstošas slimības dēļ nespēj realizēt aizgādību vai kura vecākiem atņemtas aprūpes vai aizgādības tiesības. ⁵
Bērna aprūpe	Ikdienas uzturēšana, kas ietver ēdiena, apģērba, mājokļa un veselības aprūpes nodrošināšanu, bērna kopšanu un viņa izglītošanu, audzināšanu, kā arī garīgās un fiziskās attīstības nodrošināšanu, pēc iespējas ievērojot viņa individualitāti, spējas un intereses un sagatavojot bērnu neatkarīgai dzīvei. ⁶
Daudzfunkcionāls sociālo pakalpojumu centrs	Centrs, kas nodrošina vairāku veidu sociālos pakalpojumus dažādām klientu grupām, kā arī iesaista klientus sociālās rehabilitācijas vai sociālās aprūpes pasākumos, nepieļaujot savstarpēji nesaderīgu klientu grupu darbību vienlaikus. ⁷
Deinstitutionalizācija	Pakalpojumu sistēmas izveide, kas sniedz personai, kurai ir ierobežotas spējas sevi aprūpēt, nepieciešamo atbalstu, lai tā spētu dzīvot mājās vai ģimenes vidē. ⁸ DI ir ilgstošs process, kura laikā pakalpojumus institūcijās aizstāj ar pakalpojumiem personas dzīvesvietā.
ES Kopējās vadlīnijas	Eiropas Komisijas izstrādātas Eiropas vadlīnijas pārejai no institucionāliem uz sabiedrībā balstītiem pakalpojumiem. ⁹

¹ ANO Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi. Pieejams: www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/akti/guidelines.pdf

² BTAL 1. pants. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>

³ Bērnu tiesību aizsardzības likums. 1. pants. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>

⁴ BTAL. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>

⁵ BTAL. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>

⁶ Vecāku tiesības un pienākumi. Pieejams: www.bti.gov.lv/lat/tiesibas_un_pienakumi/vecaku_tiesibas_un_pienakumi/

⁷ Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem. XXIII nodaļa.

⁸ Rīcības plāns deinstitutionalizācijas īstenošanai 2015.-2020. gadam. Pieejams: www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/2015_15_07_ricplans_final.pdf

⁹ Publicētas: 2013. Gads, Pieejams: www.deinstitutionalisationguide.eu

TERMINI	TERMINU SKAIDROJUMS
Ģimenes atbalsta centrs	Vieta, kurā nodrošina dažādus sociālos pakalpojumus (piemēram, sociālo darbu vai karitatīvo sociālo darbu, sociālo aprūpi un/vai sociālo rehabilitāciju) ģimenēm un bērniem ikdienas funkcionēšanas prasmju uzlabošanai (piemēram, savstarpējo attiecību, saskarsmes un konfliktu risināšanas prasmju attīstīšanai).
Ģimeniskai videi pietuvināts pakalpojums	Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma vieta un forma, kurā paredz bērna aprūpēšanu mazās grupās atbilstoši bērna individuālajām vajadzībām un bērna labākajām interesēm, kas veicina ģimenisku sajūtu un individuālu pieeju, ar vienu vai vairākiem aprūpes speciālistiem, kas pilda vecāku funkcijas (šī aprūpe tiek organizēta speciāli izveidotās grupās). ¹⁰
Individuālo vajadzību izvērtēšana	Process, kura gaitā tiek noteikts bērna stāvoklis, situācija, raksturlielumi u.c. rādītāji. ¹¹
Jauniešu māja	Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas atsevišķas dzīvokļa tipa telpas bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kas sasnieguši 15 gadu vecumu. ¹²
Juridiski brīvs bērns	Bērns, kura vecākiem ar tiesas spriedumu atņemtas aizgādības tiesības vai viņi piekrituši adopcijai.
Sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi	Sociālie pakalpojumi "Eiropas kopējo vadlīniju pārejai no institucionālās uz sabiedrībā balstītu aprūpi" izpratnē, kas tiek sniegti vai plānoti ārpus ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām (VSAC un BSAC). Šie sociālie pakalpojumi personai sniedz atbalstu FT radīto ierobežojumu pārvarēšanai, dodot iespēju dzīvot mājās, un bērnu gadījumā – augt ģimenes vai tai pietuvinātā vidē, ietverot preventīvos pasākumus, lai novērstu institūciju pakalpojumu nepieciešamību. Sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem ietver aprūpi ģimenes vidē: pie aizbildņa vai audžuģimenes, kā arī uzturēšanos ģimeniskai videi pietuvinātā pakalpojumā vai "jauniešu mājā". ¹³
SOS ģimene	Ģimene, kas nodrošina aprūpi bērniem ģimeniskā vidē institūcijas ietvaros: Latvijas SOS Bērnu ciematu asociācijas izveidotā SOS bērnu ciematā vai mājā, kas integrēta vietējā kopienā.
Specializētā audžuģimene	Īpaši sagatavota audžuģimene, kura nodrošina bērna vecumam, individuālajai attīstībai un sociālajām iemaņām atbilstošu aprūpi ¹⁴ - piemēram, specializētā audžuģimene bērniem ar GRT, FT. Specializētai audžuģimenei nepieciešama speciāli sagatavota vide, zināšanas, prasmes bērna uzņemšanai un aprūpei. ¹⁵
Standarti	FICE (Fédération Internationale des Communautés Educatives), IFCO (International Foster Care Organisation - Starptautiskā Audžuvecāku organizācija)

¹⁰ European Expert Group on the Transition from Institutional to Family Based Care. "Common European Guidelines on the Transition from institutional to Community-based Care". 28.lpp Pieejams: <http://www.deinstitutionalisationguide.eu/wp-content/uploads/2016/04/GUIDELINES-Final-English.pdf>

¹¹ Bērna attīstības vērtēšanas kritēriju un individuālā izvērtējuma metodika. Pieejams: www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/5/bernu_novertesanas_metodika_15022016.pdf

¹² BTAL, 37.panta astotā daļa. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>, MK 338, 43.punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

¹³ Labklājības ministrija. Rīcības plāns deinstitutionalizācijas īstenošanai 2015.-2020. gadam. 3.lpp Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/2015_15_07_ricplans_final.pdf

¹⁴ Latvijā pirmā pētījuma par audžuģimenēm prezentācija. http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/6/faktu_lapa_31102016.pdf

¹⁵ Sociālo pakalpojumu aģentūra. "Specializētās audžuģimenes - ārpusģimenes aprūpes modeļa attīstība Latvijā". <http://www.krize.lv/petijums-par-latvijas-audzugimenem/>

TERMINI	TERMINU SKAIDROJUMS
	un SOS Children's Villages (SOS bērnu ciemati) izstrādāti ārpusģimenes aprūpes kvalitātes standarti Eiropā. "Standarti bērnu alternatīvai aprūpei". ¹⁶
Terapeitiskā audžuģimene	Īpaši sagatavota audžuģimene, kas nodrošina aprūpi bērniem, kam pārciestās vardarbības pieredzes rezultātā ir grūtības veidot attiecības un uzticēties, kas cieš no depresijas, kam ir problēmas ar dusmu kontroli. ¹⁷

SAĪSINĀJUMI	SAĪSINĀJUMU SKAIDROJUMS
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
BSAC	ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija bērniem
BSAC bērni	ārpusģimenes aprūpē esoši bērni un jaunieši līdz 17 gadu vecumam (ieskaitot), kuri saņem valsts vai pašvaldības finansētus BSAC pakalpojumus
BSAC "Ābeļzieds"	Balvu novada Tilžas internātpamatskolas struktūrvienība "Ābeļzieds"
BTAL	Bērnu tiesību aizsardzības likums
DI	Deinstitucionalizācija
DSPC	Daudzfunkcionāls sociālo pakalpojumu centrs
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
EUR	Eiro
FT	funkcionālie traucējumi
GRT	garīga rakstura traucējumi
ĢVPP	ģimeniskai videi pietuvināts pakalpojums
LNAP	Latvijas Nacionālai attīstības plāns
LM Pārskats	Pārskats par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas sniegšanu 2016. gadā Tilžas internātpamatskolas struktūrvienībā „Ābeļzieds”
LPR	Latgales plānošanas reģions
LR LM	Labklājības ministrija
MK	Ministru kabinets
MK 313	Ministru kabineta 16.06.2015. noteikumi Nr.313 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 9.2.2.specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt kvalitatīvu institucionālai aprūpei alternatīvu sociālo pakalpojumu dzīvesvietā un ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu pieejamību personām ar invaliditāti un bērniem" 9.2.2.1.pasākuma "Deinstitucionalizācija" īstenošanas noteikumi"
MK 338	Ministru kabineta 13.06.2017. noteikumi Nr. 338 "Prašības sociālo pakalpojumu sniedzējiem"
n.d.	nav datu
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
Projekts	Eiropas Sociālā fonda līdzfinansēts projekts Nr.9.2.2.1./15/l/005

¹⁶ Quality4Children Standards. Pieejams: www.sos-childrensvillages.org/publications/resources/quality4children-standards

¹⁷ UK Fostering. Fostering Information. Pieejams: <http://ukfostering.org.uk/fostering-information/therapeutic-fostering/>

SAĪSINĀJUMI	SAĪSINĀJUMU SKAIDROJUMS
	„Deinstitutionalizācijas pasākumu īstenošana Latgales reģionā”
SBSP	sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi
SIA	sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SPSR	Valsts informācijas sistēma “Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrs”

IEVADS

Pamatojoties uz Latgales plānošanas reģiona projektu “Deinstitucionalizācijas pasākumu īstenošana Latgales reģionā” un LPR un SIA “Dynamic University” starpā noslēgto līgumu par DI plāna izstrādi, SIA “Dynamic University” ir veikusi LPR bērnu aprūpes iestāžu reorganizācijas plānu izstrādi.

Šis reorganizācijas plāns ir izstrādāts **Balvu novada Tilžas internātpamatskolas struktūrvienībai “Ābeļzieds”**. Reorganizācijas plānu veido trīs nodaļas – reorganizācijas mērķis un pamatojums, BSAC “Ābeļzieds” esošās situācijas apraksts un priekšlikumi institūcijas reorganizēšanai.

Reorganizācijas mērķa un pamatojuma sadaļā skaidrota nepieciešamība pēc pārmaiņām bērnu aprūpē, lai nodrošinātu bērna labākajām interesēm, individuālajām vajadzībām un mūsdienu prasībām un starptautiskajiem standartiem atbilstošu aprūpi.

Esošās situācijas aprakstā ir ietverta informācija par BSAC “Ābeļzieds” – vēsturi, atrašanās vietu un iestādes sasniegumiem, tuvumā esošajiem pakalpojumiem, iestādē esošajiem bērniem un personālu, kā arī par BSAC “Ābeļzieds” ēku infrastruktūru un budžetu.

Priekšlikumi BSAC “Ābeļzieds” reorganizēšanai nodaļā sniegti priekšlikumi institūcijas reorganizēšanai, t.sk. iespējas ēkas turpmākai izmantošanai, bērnu turpmākai aprūpei un personāla resursu turpmākai izmantošanai. Nodaļas noslēgumā apkopots indikatīvais reorganizācijas veikšanai nepieciešamais finansējuma apjoms un avoti, kā arī pievienots laika grafiks ar reorganizācijas procesā veicamajām aktivitātēm un atbildīgajiem.

Reorganizācijas plāna izstrādē tika izmantotas vairākas datu un informācijas ieguves metodes: informācijas pieprasīšana BSAC “Ābeļzieds”, tikšanās ar vadību, darbiniekiem un Balvu novada pašvaldību, darbinieku anketēšana, BSAC “Ābeļzieds” ēkas tehniskā apsekošana.

1. REORGANIZĀCIJAS MĒRĶIS UN PAMATOJUMS

BSAC “Ābelzieds” reorganizācijas mērķis ir rast risinājumus, lai uzlabotu situāciju bērniem un bez vecāku gādības palikušajiem bērniem, kuri šobrīd dzīvo un saņem pakalpojumus BSAC “Ābelzieds”, pārveidojot ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojumu SBSP, atbilstoši starptautiskām vadlīnijām bērnu alternatīvai aprūpei.

Laika gaitā pasaules praksē par neapstrīdamu ir kļuvusi atziņa, ka dzīve institūcijā negatīvi ietekmē bērna garīgo un fizisko attīstību, kā arī būtiski ierobežo viņa nākotnes perspektīvas. Šai nostājai ir pievienojusies arī Latvija, īstenojot starptautiskajiem principiem atbilstošu deinstitucionalizācijas procesu, kura mērķis ir attīstīt cilvēktiesību dokumentos nostiprinātus un bērnu vajadzībām atbilstošus, ģimeniskai videi pietuvinātus, sabiedrībā balstītus pakalpojumus bērniem, kas palikuši bez vecāku aprūpes. Šī mērķa sasniegšanai Latvijā tiek pilnveidots tiesiskais regulējums, kā arī, izmantojot ES fondu līdzekļus, veiktas praktiskas darbības vides un pakalpojumu pilnveidošanas jomā.

Bērni ir sabiedrības neaizsargātākā daļa, kuras tiesības tiek pārsvarā realizētas ar citu personu palīdzību, un šī iemesla dēļ bērni ir īpaši aizsargājami. **ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas**¹⁸ 25. panta 2. daļa nosaka, ka bērniem ir tiesības uz īpašu valsts aizsardzību un palīdzību.

Bērnu cilvēktiesības un standartus paredz **ANO Bērnu tiesību konvencija**¹⁹ (turpmāk tekstā – Bērnu tiesību konvencija), kas satur pamata cilvēktiesību uzskaitījumu, kuras bērni bauda bez jebkādas diskriminācijas: tiesības uz izdzīvošanu, tiesības uz pilnvērtīgu attīstību, aizsardzību no traumējošas ietekmes, ļaunprātīgas izmantošanas un ekspluatēšanas, tiesības baudīt ģimenes dzīvi, kultūru un sociālo dzīvi, kā arī aizsargā bērna tiesības, nosakot standartus veselības aprūpē, izglītībā, juridiskajiem, civilajiem un sociālajiem pakalpojumiem. Bērnu tiesību konvencijas dalībvalstīm ir pienākums pieņemt lēmumus un rīkoties atbilstoši bērna labākajām interesēm. Saskaņā ar Bērnu tiesību konvencijas preambulu dalībvalstis ir atzinušas, ka ģimene ir sabiedrības pamatšūniņa un visu tās locekļu, it sevišķi bērnu, izaugsmes un labklājības dabiskā vide. Preambulas pamatprincipi nosaka, ka katra bērna interesēs ir augt apstākļos, kas nodrošina pilnvērtīgu un harmonisku attīstību, proti, augt ģimenē, mīlestības un izpratnes atmosfērā, būt drošībā, saņemt īpašu aizsardzību, kā arī būt sagatavotam patstāvīgai dzīvei sabiedrībā. Bērnu tiesību konvencijas 20. pants nosaka, ka bērnam, kuram īslaicīgi vai pastāvīgi nav savas ģimenes vai kuru viņa paša interesēs nedrīkst atstāt ģimenē, ir tiesības uz īpašu valsts aizsardzību un palīdzību, un ka dalībvalsts saskaņā ar saviem tiesību aktiem nodrošina šādam bērnam alternatīvu aprūpi primāri ģimeniskā vidē.

Deklarācijas par bērnu aizsardzības un labklājības sociālajiem un tiesiskajiem principiem, it īpaši ja bērnus nodod audzināšanā un adoptē nacionālā un starptautiskā līmenī²⁰, 4. pantā noteikts, ka gadījumos, kad bērna paša vecāku aprūpe ir nepieejama vai neatbilstoša, jāapsver bērna radnieku, audžuģimeņu vai adoptētāju ģimenes aprūpe, vai nepieciešamības gadījumā – piemērotu bērnu iestāžu aprūpe. Tādējādi iepriekšminētā deklarācija nosaka prioritāro secību bērna vislabākajām interesēm atbilstošai ārpusģimenes aprūpes formai.

ANO Pamatnostādņu par bērnu alternatīvo aprūpi²¹ (turpmāk tekstā – Pamatnostādnes) 5. punkts paredz, ka gadījumos, kad bērna ģimene, pat saņemot attiecīgu atbalstu, nespēj par bērnu pienācīgi gādāt vai to pamest, vai atsakās no tā, par bērna tiesību aizsardzību un pienācīgas alternatīvas aprūpes nodrošināšanu ir atbildīga valsts un tieši valsts uzdevums ir ar kompetento iestāžu starpniecību nodrošināt pārraudzību pār jebkura alternatīvā aprūpē esoša bērna drošību, labklājību un attīstību. Turklāt valstij ir jāizstrādā un jāīsteno vispusīgi pasākumi

¹⁸ ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija. Pieejams: <http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/tiesibu-akti/ano-dokumenti/ano-vispareja-cilvektiesibu-deklaracija>

¹⁹ ANO Bērnu tiesību konvencija. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1150>

²⁰ 41/85. UN Declaration on Social and Legal Principles relating to the Protection and Welfare of Children, with Special Reference to Foster Placement and Adoption Nationally and Internationally. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/res/41/a41r085.htm>

²¹ UN Guidelines for the Alternative Care of Children. Pieejams: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/64/142&referer=/english/&Lang=E

bērnu labklājībai un aizsardzībai, pievēršot uzmanību esošo alternatīvās aprūpes iespēju uzlabošanai saskaņā ar pamatnostādņēs noteiktajiem principiem. Pamatnostādņu 12. punkts nosaka, ka bērniem alternatīvajā aprūpē ir svarīgi nodrošināt stabilas mājas un apmierināt viņu pamatvajadzības pēc drošas un pastāvīgas piesaistes aprūpētājam, turklāt pastāvīga risinājuma rašana ir galvenais mērķis. 53. punkts paredz valsts pienākumu veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai apmierinātu katru bez vecāku gādības palikuša bērna konkrētās psihoemocionālās, sociālās un citas vajadzības, turklāt priekšroku dodot ar ģimeni un vietējo sabiedrību saistītiem risinājumiem. Saskaņā ar Pamatnostādņu 21. punktu bērna ievietošanu iestādē ir uzskatāma par izņēmuma gadījumu un piemērojama tikai sevišķos gadījumos, kad šāda vide konkrētam bērnam ir īpaši piemērota, vajadzīga un konstruktīva un vislabāk atbilst viņa interesēm. Pamatnostādņu 22. punktā īpaši akcentēts, ka bērniem, kas jaunāki par 3 gadiem, alternatīvā aprūpe jānodrošina ģimenēs. Pamatnostādņu 23. punkts tieši attiecas un deinstitucionalizāciju un nosaka, ka valstīs, kurās vēl aizvien ir lielas aprūpes iestādes, jāizstrādā alternatīvas, kas ļaus šīs iestādes pakāpeniski likvidēt, īstenojot vispārēju deinstitucionalizācijas stratēģiju, turklāt šim mērķim valstij jānosaka aprūpes standarti, lai nodrošinātu tādu kvalitāti un apstākļus, kas veicinātu bērna attīstību, piemēram, individualizētu aprūpi un aprūpi mazās grupās, un atbilstoši šiem standartiem jāvērtē esošās iestādes. Papildus tam, Pamatnostādņu 123. punkts nosaka iestāžu standartu vispārējo ietvaru – aprūpes iestādēm jābūt mazām un organizētām atbilstīgi bērna tiesībām un vajadzībām, un to videi jābūt pēc iespējas tuvai ģimenes vai nelielas grupas videi. Turklāt iestāžu vispārīgajam mērķim jābūt pagaidu aprūpei un aktīvai dalībai bērna atkalapvienošanā ar ģimeni, vai, ja tas nav iespējams, stabilas aprūpes nodrošināšanai alternatīvā ģimenes vidē.

Gan Pamatnostādņēs, gan **ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām**²² ir nostiprināts, ka aprūpe ģimeniskā vidē ir optimāls alternatīvās aprūpes veids, kas nodrošina bērnu aizsardzību un attīstību. Turklāt Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ir skaidri noteikts, ka gadījumā, ja tuvākie ģimenes locekļi nespēj rūpēties par bērnu ar invaliditāti, dalībvalstis dara visu iespējamo, lai nodrošinātu alternatīvu aprūpi, ko var sniegt attālākie radnieki, bet, ja tas nav iespējams, tad ģimenes vidē sabiedrībā.

ANO Bērnu tiesību komitejas vispārējo komentāru par bērnu tiesību īstenošanu jauniešu periodā²³ 53. punktā norādīts, ka jauniešu ārpusģimenes aprūpē priekšroka ir dodama audžuģimenēm vai nelielām jauniešu mājām, nepieļaujot daudzkārtēju aprūpes formu un iestāžu maiņu. Kā arī valstis tiek aicinātas darīt visu iespējamo, lai jauniešu ievietošana iestādēs tiktu izmantota tikai kā galējais līdzeklis.

Eiropas Komisijas stratēģijā “Eiropa 2020”²⁴ viens no stratēģijas mērķiem ir nabadzības un sociālās atstumtības mazināšana. Šī mērķa sasniegšanai valstīm ir jāuzlabo ģimenes atbalsta un alternatīvu aprūpes iestāžu kvalitāte, jāstiprina bērnu aizsardzības un sociālie pakalpojumi profilakses jomā, jāpalīdz ģimenēm pilnveidojot bērnu audzināšanas iemaņas nestigmatizējošā veidā, vienlaikus nodrošinot, ka bērni, kuru vecākiem ir atņemtas aizgādības tiesības, aug vidē, kura atbilst viņu vajadzībām. **Eiropas Padomes stratēģija bērnu tiesību jomā (2016.-2021. gads)**²⁵ akcentē nepieciešamību valstīs, kur joprojām pastāv lielas aprūpes iestādes, īstenojot deinstitucionalizāciju attiecībā uz šo bērnu aprūpi, jo īpaši tad, ja bērni ir jaunāki par trīs gadiem. **Eiropas Padomes Ministru komitejas ieteikums Nr. CM/Rec(2013)2 dalībvalstīm par bērnu un jauniešu ar invaliditāti pilnīgas iekļaušanas sabiedrībā nodrošināšanu**²⁶, atsaucoties uz deinstitucionalizācijas procesu Eiropas valstīs, vienlaicīgi norāda uz nepieciešamību nodrošināt alternatīvus, sabiedrībā balstītus pakalpojumus. **Eiropas Komisijas Eiropas vadlīnijas pārejai no institucionālās uz sabiedrībā balstītiem pakalpojumiem**²⁷

²² ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1630>

²³ United Nations Committee on the Rights of the Child General comment No. 20 (2016) on the implementation of the rights of the child during adolescence (<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G16/404/44/PDF/G1640444.pdf?OpenElement>)

²⁴ Komisijas paziņojums. EIropa 2020. Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:LV:PDF>

²⁵ Eiropas Padomes stratēģija bērnu tiesību jomā (2016. – 2021. gads). Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/akti/strategy_for_the_rights_of_the_child_2016.pdf

²⁶ Eiropas Padomes Ministru komitejas ieteikums Nr. CM/Rec(2013)2 dalībvalstīm par bērnu un jauniešu ar invaliditāti pilnīgas iekļaušanas sabiedrībā nodrošināšanu. Pieejams: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec%282013%292&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBC8F2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true>

²⁷ Eiropas komisijas Eiropas vadlīnijas pārejai no institucionālās uz sabiedrībā balstītiem pakalpojumiem. Pieejams: www.deinstitutionalisationguide.eu

uzsver, ka sabiedrībā balstīti pakalpojumi bērnu gadījumā nozīmē bērna tiesības saņemt aprūpi ģimeniskā vidē nevis iestādē, kā arī agrīnās intervences preventīvos pasākumus un atbalstu ģimenēm. Eiropas Savienības mērķis izveidot iekļaujošu sabiedrību ir tiešā veidā saistīts ar valsts pienākumu kopumu īstenot deinstitucionalizāciju, tādējādi nodrošinot savas starptautiskās apņemšanās gan Eiropas, gan globālā griezumā.

Lai arī nebūdami ar tiesību akta spēku **Standarti bērnu ārpusģimenes aprūpei Eiropā**²⁸ (turpmāk tekstā – Standarti) ir būtisks dokuments, kas ļoti precīzi un visaptveroši paredz mērķus, pienākumus un konkrētu darbību vadlīnijas visā bērnu ārpusģimenes aprūpes procesā no brīža, kad ir pieņemts lēmums par bērna ārpusģimenes aprūpi līdz pat patstāvīgas dzīves uzsākšanai. Standarti nosaka ārpusģimenes aprūpes sistēmas organizēšanu atbilstoši bērna individuālajām vajadzībām, vēršot fokusu uz ģimeniskas vides nodrošināšanu alternatīvajā aprūpē esošiem bērniem.

Lai bērnu institucionālās aprūpes sistēmu pārveidotu par mūsdienīgu, bērnu cilvēktiesībās balstītu un starptautiskajiem standartiem atbilstošu ģimeniskai videi pietuvinātu sociālu pakalpojumu, Latvija līdz 2020. gadam, piesaistot ESF un ERAF finansējumu, īsteno deinstitucionalizāciju, pakāpeniski atsakoties no līdzšinējām ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām un nodrošinot bērniem augšanu ģimeniskā vai tai pietuvinātā vidē.

Latvijas Republikas Satversmes²⁹ 110. pants nosaka, ka valsts aizsargā un atbalsta bērna tiesības, kā arī īpaši palīdz bērniem invalīdiem, bērniem, kas palikuši bez vecāku gādības vai cietuši no varmācības. Tādējādi valsts ir atzinusi, ka bez vecāku gādības palikuši bērni ir īpaša personu kategorija, kura ir nepastarpināti atkarīga no valsts rīcības, un tāpēc ikviens politikas lēmums attiecībā uz šiem bērniem ir jāvērtē no bērna labāko interešu prizmas saskaņā ar starptautiskajos dokumentos un **Bērnu tiesību aizsardzības likumā** noteiktajiem principiem.

Viens no **Latvijas Nacionālā attīstības plānā 2014.-2020.gadam**³⁰ izvirzītajiem mērķiem ir panākt, ka bērni dzīvo labvēlīgā ģimeniskā vai ģimenei pietuvinātā vidē, un vardarbība ģimenē samazinās. Šī mērķa sasniegšanai ir noteikti veicamie uzdevumi: stiprināt alternatīvo ģimeņu (audžuģimenes, aizbildņi) kustību; pilnveidot ārpusģimenes aprūpes laikā bērnam sniegtos pakalpojumus; kā arī sekmēt ģimenisku vidi bērnu ārpus institūcijas aprūpes iestādēs un jauniešu sagatavotību dzīvei pēc ārpusģimenes aprūpes, nodrošinot sociālā dienesta atbalstu vismaz divus gadus pēc aprūpes pārtraukšanas, ceļot arī sociālo dienestu kapacitāti.

Latvijas Nacionālajā attīstības plānā nospraustā mērķa detalizācija ir noteikta vairākos plānošanas dokumentos, proti:

- **Rīcības plānā deinstitucionalizācijas īstenošanai 2015.-2020.gadam**³¹ tiek uzsvērts, ka ģimene ir labākā vide bērna attīstībai, ka aprūpe institūcijā atstāj negatīvu iespaidu uz bērnu, un bērnam ir svarīgi augt ģimenē vai tai pietuvinātā vidē. Turklāt šis plāns arī paredz deinstitucionalizācijas procesa norisi, darbības virzienus un sasniedzamos rezultātus.
- **Sociālo pakalpojumu attīstības pamatnostādņu 2014.-2020. gadam**³² pirmais rīcības virziens ir deinstitucionalizācija un cieši ar to saistītais otrais virziens – sabiedrībā balstīti, pēctecīgi un klienta individuālajām vajadzībām atbilstoši sociālie pakalpojumi.
- Savukārt **Ģimenes valsts politikas pamatnostādņēs 2011.-2017. gadam**³³ ir konstatētas problēmas, kas tieši ir saistītas ar bērnu ārpusģimenes aprūpi, tajā skaitā, ka daļai bērnu ārpusģimenes aprūpes laikā nav pieejami audžuģimenes pakalpojumi, kā arī nav iespējams atrast aizbildni; bērniem ārpusģimenes aprūpes laikā ir jādzīvo bērnu aprūpes iestādēs, kur ģimeniskas vides nodrošināšanas iespējas ir ierobežotas; ārpusģimenes aprūpes iestāžu sniegto pakalpojumu nevar uzskatīt par pilnībā kvalitatīvu, jo pastāv personāla izglītības un kvalifikācijas nepietiekamība, bērni netiek pilnvērtīgi sagatavoti patstāvīgai dzīvei,

²⁸ Quality4Children Standarts. Pieejams: www.quality4children.info

²⁹ Latvijas Republikas Satversme. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=57980>

³⁰ Latvijas Nacionālās attīstības plāns 2014. – 2020.gadam. Pieejams: http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/ilgtsp_att/?doc=13858

³¹ Rīcības plāns deinstitucionalizācijas ieviešanai 2015.-2020.gadam. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/2015_15_07_ricplans_final.pdf

³² Sociālo pakalpojumu attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates2/Impam_290713_sp.pdf

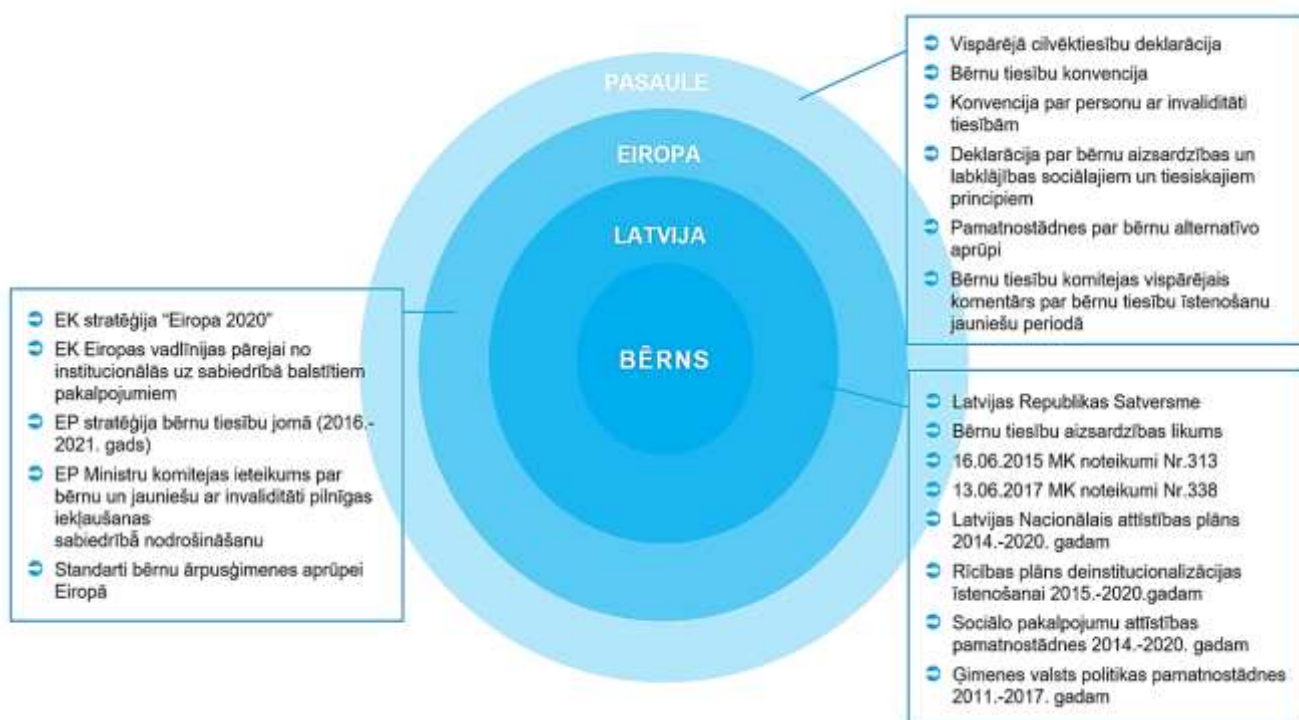
³³ Ģimenes valsts politikas pamatnostādnes 2011.-2017.gadam. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/Impamn_200111_gvp.pdf

pastāv finanšu un cilvēkresursu trūkums; lielais bērnu skaits ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās un grupās ierobežo personāla spējas apmierināt bērna individuālās vajadzības, kas nelabvēlīgi ietekmē bērna turpmāko psihisko un fizisko attīstību. Šis konstatēto problēmu uzskaitījums atspoguļo pastāvošās sistēmas neatbilstību Pamatnostādnēm un ir rīcības iemesls sistēmas pārkaršanai deinstitutionalizācijas procesa rezultātā, lai nodrošinātu bērniem ārpusģimenes aprūpi, kur pēc iespējas bērns saņemtu visu to pašu audzināšanu un aprūpi, kādu viņam būtu vajadzējis saņemt no saviem vecākiem.

MK 313 nosaka pasākuma mērķi – palielināt kvalitatīvu institucionālai aprūpei alternatīvu sociālo pakalpojumu dzīvesvietā un ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu pieejamību personām ar invaliditāti un bērniem, par vienu no mērķgrupām nosakot tieši ārpusģimenes aprūpē esošos bērnus un jauniešus līdz 17 gadu vecumam (ieskaitot), kuri saņem valsts vai pašvaldības finansētus bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju pakalpojumus. Savukārt **MK 871** kā mērķi nosaka sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu infrastruktūras izveidi un attīstību pašvaldībās. Šie noteikumi jau konkrēti nosaka pasākumu kopumu deinstitutionalizācijas procesā.

MK 338, kas stājās spēkā 01.07.2017, nosaka prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem, kā arī ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām. Ar šiem noteikumiem Latvijas normatīvajā regulējumā tiek nostiprināti starptautiskajos dokumentos un nacionālajos politikas plānošanas dokumentos noteiktie labākai praksei atbilstošie alternatīvās aprūpes pamatprincipi, tajā skaitā, Standartos noteiktais, ka bērnu aprūpes institūcijās bērnu skaits vienā grupā nepārsniedz 8 bērnus.

1.attēls: Būtiskākie ar deinstitutionalizācijas procesu saistītie politikas plānošanas un normatīvā regulējuma akti – PASAULE, EIROPA, LATVIJA.

2. ESOŠĀ SITUĀCIJA

Šajā nodaļā apkopota informācija par BSAC “Ābeļzieds” izvietojumu, pieejamību, vēsturisko attīstību, BSAC dzīvojošajiem bērniem, personāla resursiem, infrastruktūru un tās funkcionālo pielietojumu, kā arī pēdējo gadu (2015., 2016.) budžetu.

1. tabula: BSAC “Ābeļzieds” pamatinformācija

Nosaukums	Balvu novada Tilžas internātpamatskolas struktūrvienība “Ābeļzieds”
Pašvaldība	Balvu novada pašvaldība
Adrese	Pārupes ielā 4, Tilža, Balvu novads, LV-4572
Mājas lapa	http://www.balvi.lv/index.php/lv/izglitiba/izglitibas-iestades/visparizglitojosas-skolas/tilzas-internatpamatskola
Juridiskais statuss	Pašvaldības iestāde
Dibināšanas gads	2009.gads
Dibinātājs	Balvu novads
Bērnu skaits (01.06.2017.)	10
LR LM Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrācijas datums un numurs	13.09.2012. Nr. 936
Personāla skaits (01.06.2017.)	6

Avots: BSAC “Ābeļzieds” sniegtie dati, SPSR

2.1. BSAC “Ābeļzieds” izvietojums un pieejamība

BSAC “Ābeļzieds” atrodas Tilžas pagastā, kas ir apdzīvota vieta Balvu novadā. Pēc PMLP datiem iedzīvotāju skaits 2017. gada 1. janvārī Tilžas pagastā ir 980, Balvu novadā - 13 478.³⁴

Tilžas pagastu šķērso Latvijas reģionālais autoceļš P48 Kārsava—Tilža—Dubļukalns, kuram viena daļa klāta ar grants segumu, bet otra daļa (no Tilžas līdz Dubļukalam) ar asfaltbetona segumu, kā arī vietējie valsts autoceļi V460 Tilža – Baltinava un V461 Tilža–Pazlauka.³⁵ Autoceļš BSAC “Ābeļzieds” tuvākajā apkārtnē ir grants seguma.

BSAC “Ābeļzieds” apkārtnē bērniem nepieciešamo pakalpojumu pieejamība vērtējama kā ierobežota. Tuvākajā apkārtnē (1-2km rādiusā) ir pieejami **pamata sadzīves pakalpojumi**—ir gan pasta nodaļa, gan pārtikas veikals, tomēr, tā kā BSAC atrodas lauku teritorijā, nav pieejami tādi pakalpojumi kā frizieris un banka.

BSAC tuvākā **izglītības iestāde** ir Tilžas internātpamatskola, kas atrodas vienā ēkā ar BSAC. Tilžas pagastā 600 m attālumā atrodas arī Tilžas vidusskola, kurā izglītību var iegūt no sākumskolas līdz vidusskolai. Pirmsskolas izglītība ir pieejama 1,2 km attālumā Tilžas pirmsskolas izglītības iestādē. Profesionālās izglītība ir pieejama novada centrā – Balvos – 33,2 km attālumā.

Tilžas pagastā ir ierobežota **veselības aprūpes** pakalpojumu pieejamība – tuvākā slimnīca, kurā tiek sniegti daudzveidīgi ambulatorie pakalpojumi, atrodas 32,7 km attālumā no BSAC. Institūcijā uz vietas tiek nodrošināti medicīnas māsas sniegtie veselības aprūpes pakalpojumi.

³⁴ Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās 01.01.2017

www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/Iedzivotaju%20reģistrs/07022017/ISPV_Pasvaldibas_iedzivotaju_skaits_pagasti.pdf

³⁵ Noteikumi par valsts autoceļu un valstsautoceļumāršrutāietvertopašvaldībāmpiederošoautoceļuposmusarakstiemPieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=198589>

BSAC "Ābeļzieds" bērniem Tilžas pagastā ir ierobežotas arī **brīvā laika pavadīšanas iespējas**. Lai gan apkārtnē izglītības iestādēs tiek organizētas interešu izglītības nodarbības un viesmākslinieku pasākumi, citas brīvā laika pavadīšanas iespējas (piemēram, peldbaseins), atrodas aptuveni 30km attālumā Balvos. Bērniem pagastā vēl ir pieejami arī rotaļu laukumi un pagasta bibliotēka. Tilžas pagastā ir aktīva reliģiskā dzīve: bērniem pēc savas konfesionālās piederības ir iespēja apmeklēt luterāņu, baptistu, katoļu un pareizticīgo baznīcas, kā arī apmeklēt svētdienas skolu. BSAC „Ābeļzieds” Ir aktīva sadarbība ar baptistu draudzi un bērni iesaistās draudzes rīkotajos pasākumos, nometnēs.

Tilžas pagastā nav pieejami SBSP un saskaņā ar SPSR pieejamo informāciju tuvākie Balvu novadā pieejamie **sabiedrībā balstīti sociālie** pakalpojumi ir grupu dzīvoklis pašvaldības pansionāta telpās 32 km attālumā un biedrības "Latvijas Samariešu apvienība" dienesta sniegtā aprūpe mājās 32,7 km attālumā, tomēr šie pakalpojumi nav piemēroti bērniem (skatīt 2. tabulu).

Sabiedriskā transporta pietura "Tilžas" atrodas 1,1 km attālumā no BSAC. Darbdienās autobuss uz/no Balviem kursē līdz 8 reizēm dienā dažādos laikos, līdz pat plkst. 18:00.³⁶ Sestdienās sabiedriskais transports nekursē, bet svētdienās kursē 2 – 3 reizes dienā abos virzienos.

2. tabula: **Attālums no BSAC "Ābeļzieds" līdz pakalpojumiem**

PAKALPOJUMS	NOSAUKUMS	ADRESE	ATTĀLUMS ³⁷
1	2	3	4
VESELĪBAS APRŪPES PAKALPOJUMI	Neatliekamā medicīniskā palīdzība	Raiņa iela 12, Tilža, Balvu novads	900m
	Ģimenes ārsta prakse	Brīvības iela 55, Tilža, Balvu novads	1,3 km
	SIA "Balvu un Gulbenes slimnīcu apvienības" Balvu ambulatorās nodaļa	Krasta ielā 1, Balvi, Balvu nov., LV-4501	32,7km
	SIA "Balvu un Gulbenes slimnīcu apvienība"	Upes iela 1, Gulbene, Gulbenes nov., LV-4401	60,3km
SABIEDRĪBĀ BALSTĪTI SOCIĀLIE PAKALPOJUMI	Balvu novada pašvaldības Sociālais dienests	Raiņa iela 52, Balvi, Balvu nov., LV-4501	30,8km
	Balvu teritoriālā invalīdu biedrība	Raiņa iela 52-37, Balvi, Balvu nov.	30,8km
	Latvijas Sarkanais Krusts, Balvu komiteja	Raiņa iela 52, Balvi, Balvu nov., LV-4501	30,8km
	SIA "Latvijas Neredzīgo biedrības Rehabilitācijas centrs" Balvu filiāle (redzes invalīdiem)	Brīvības iela 47, Balvi, Balvu nov., LV-4501	31,7km
	Biedrība "Latvijas Samariešu apvienība" dienesta "Samariešu atbalsts mājās" Vidzemes nodaļa	Krasta iela 1, Balvi, Balvu nov., LV-4501	32,7 km
	Grupu dzīvoklis Balvu novada pašvaldības Pansionātā "Balvi"	Pansionāta apbraucamā iela 1, Celmene, Kubulu pag., Balvu nov., LV-4566	35,7km
SADZĪVES PAKALPOUMI	Pasta nodaļa, Tilža	Raiņa iela 12A, Tilža, Tilžas pag., Balvu nov., LV-4572	900m
	Pārtikas/saimniecības preču	n.d.	1-2km

³⁶ Autobusu un vilcienu saraksti Pieejams: www.1188.lv/satiksme

³⁷ Aprēķināts izmantojot <https://www.google.lv/maps>, izmantojot autotransporta ceļus.

PAKALPOJUMS	NOSAUKUMS	ADRESE	ATTĀLUMS ³⁷
1	2	3	4
	veikals		
	Sabiedriskā transporta pietura Tilžas	Skolas iela 4, Tilža, Tilžas pagasts, LV-4572	1,1km
	Balvu pilsēta	-	31,5km
IZGLĪTĪBAS IESPĒJAS	Tilžas internātpamatskola	Pārupes iela 4, Tilža, Balvu novads, LV-4572	0
	Tilžas vidusskola	Raiņa iela 15, Tilža, Tilžas pagasts, Balvu novads, LV 4572	600m
	Tilžas pirmsskolas izglītības iestāde	Dārza iela – 1, Tilža, Tilžas pagasts; Balvu novads; LV- 4572	1,2km
	Profesionālās Izglītības kompetences centrs "Rīgas Valsts tehnikums" Balvu teritoriālā struktūrvienība	Vidzemes iela 28, Balvi, Balvu nov., LV-4501	33,2km
	Balvu profesionālā un vispārizglītojošā vidusskola	Vidzemes iela 26, Balvi, Balvu pilsēta, LV-4501, Latvija	33,2km
BRĪVĀ LAIKA PAVADĪŠANAS IESPĒJAS	Tilžas bibliotēka	Brīvības iela 3a, Tilžas pagasts, Balvu novads, LV-4572	1,4km
	Tilžas kultūras nams	Brīvības iela 5, Tilža, Balvu novads	800m
	Tilžas kultūrvēstures izpētes un tūrisma centrs	Brīvības iela 5, Tilža, Balvu novads	800m

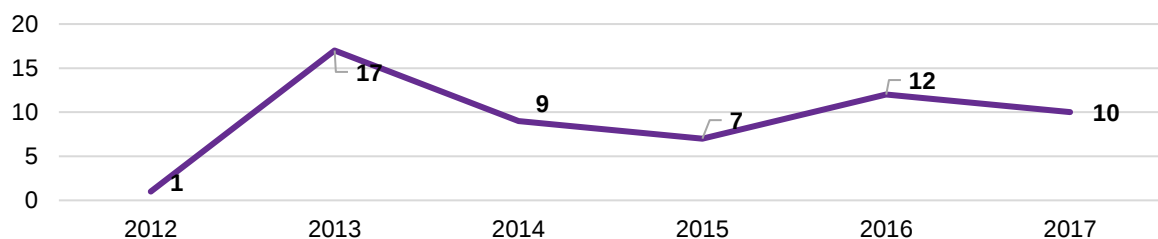
Avots: Balvu novads Balvi.lv, www.1188.lv

2.2. BSAC “Ābeļzieds” darbības vēsture

BSAC “Ābeļzieds” ir Tilžas internātpamatskolas struktūrvienība, kas dibināta 2009. gadā un tā dibinātājs un pārraudzītājs ir Balvu novada pašvaldība. BSAC “Ābeļzieds” nodrošina bērniem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus.³⁸ Vidējais klientu skaits no 2012. gada līdz 2015. gadam ir deviņi un saskaņā ar BSAC “Ābeļzieds” sniegto informāciju **vidējais bērnu uzturēšanās ilgums institūcijā ir divi mēneši**. Šobrīd institūcijā esošo bērnu vidējais uzturēšanās ilgums ir pusotra gada.

No 2012. gada līdz 2013. gadam bērnu skaits institūcijā strauji pieauga par 16 klientiem, savukārt, nākamos gadus turpināja samazināties līdz desmit bērniem 2017. gada jūnijā. Kopumā kopš 2014. gada vidējais bērnu skaits institūcijā ir desmit, turklāt pēdējo piecu gadu laikā klientu skaits nav pārsniedzis 20.

2.attēls: BSAC “Ābeļzieds” klientu skaita izmaiņas

Avots: BSAC “Ābeļzieds” sniegtie dati

³⁸ LM Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrs. Pieejams: <https://www.lm.gov.lv/text/3444>

Pēdējo divu gadu laikā (2015., 2016.) BSAC "Ābeļzieds" uzņemti vidēji 11 bērni gadā. Parādās būtiska atšķirība starp izstājušos bērnu skaitu abos gados: 2015. gadā izstājies viens bērns, nonākot aizbildniecībā, turpretī 2016. gadā tie ir 16 bērni. Galvenie izstāšanās iemesli bija atgriešanās bioloģiskajā ģimenē un nonākšana aizbildnībā vai audžuģimenē. BSAC "Ābeļzieds" bērnu izstāšanās dinamiku un iemeslus skatīt 3. tabulā.

3. tabula: BSAC "Ābeļzieds" bērnu izstāšanās iemesli

RĀDĪTĀJI	GADS		
	2014	2015	2016
BSAC "Ābeļzieds"³⁹ bērnu kopskaits gada 31.decembrī	<i>n.d.</i>	12	11
Uzņemti bērni	<i>n.d.</i>	6	15
Izstājušies bērni	<i>n.d.</i>	1	16
<i>atgriežoties pie vecākiem</i>	<i>n.d.</i>	0	10
<i>nonākot audžuģimenē</i>	<i>n.d.</i>	0	2
<i>adoptēti Latvijā</i>	<i>n.d.</i>	0	0
<i>adoptēti uz ārzemēm</i>	<i>n.d.</i>	0	0
<i>nonākot aizbildnībā</i>	<i>n.d.</i>	1	3
<i>uzsākot patstāvīgu dzīvi</i>	<i>n.d.</i>	0	1
<i>pārvietojot uz citu bērnu sociālās aprūpes centru</i>	<i>n.d.</i>	0	0
<i>cits</i>	<i>n.d.</i>	0	0

Avots: BSAC "Ābeļzieds" Pārskats par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu 2015., 2016.gada dati

2.3. Informācija par BSAC "Ābeļzieds" esošajiem bērniem

BSAC "Ābeļzieds" 2017. gada 1. jūnijā pakalpojumus saņēma desmit bērni, no kuriem piecas ir meitenes un pieci zēni. Lielākā daļa bērnu (6) ir pusaudži vecumā 12-17 gadi. Seši bērni ir juridiski brīvi, četriem pašvaldība kārtoti procesi par atgriešanos bioloģiskajā ģimenē. Detalizētu informāciju skatīt 4.tabulā.

Visi institūcijā esošie bērni ir no Balvu novada un galvenokārt institūcijā nonākuši vardarbības ģimenē vai pamešanas novārtā dēļ. Pirms nonākšanas BSAC "Ābeļzieds" četri bērni ir dzīvojuši bioloģiskajā ģimenē un šiem pašiem bērniem tiek kārtota atgriešanās pie vecākiem, četri audžuģimenē, divi aizbildnībā. Iemesls, kāpēc seši bērni neatrodas audžuģimenē/aizbildnībā, ir nespēja atrast atbilstošu audžuģimeni.

BSAC "Ābeļzieds" esošie bērni institūcijā uzturas no dažiem mēnešiem līdz četriem gadiem, tomēr vairumā gadījumu uzturēšanās BSAC ir īslaicīga. Kontakts ar bioloģisko ģimeni un citiem radniekiem ir deviņiem bērniem.

4..tabula: Informācija par BSAC "Ābeļzieds" esošajiem bērniem

KATEGORIJA	RĀDĪTĀJS	BĒRNU SKAITS
1	2	3
BĒRNU SKAITS	<i>kopskaits (uz 01.06.2017.):</i>	10
BĒRNU VECUMS	<i>0 - 11 mēneši</i>	0
	<i>1 - 3 gadi</i>	0
	<i>4 - 6 gadi :</i>	2
	<i>7 - 11 gadi</i>	2

³⁹ Saskaņā ar MK 338 institūcijā bērniem var uzturēties pilngadīgas personas līdz 24 gadu vecumam, kamēr iegūst izglītību, bet ne ilgāk kā līdz 2019. gada 1.septembrim.

KATEGORIJA	RĀDĪTĀJS		BĒRNU SKAITS
1	2		3
	12 - 17 gadi :		6
DZIMUMA DALĪJUMS	sieviete:		5
	vīrietis:		5
TAUTĪBA	latviešu		10
RELIGISKĀ PIEDERĪBA	ir		0
	nav		10
IZGLĪTĪBAS LĪMENIS	apgūst pirmsskolas izglītību		2
	1.-4.klase		2
	5.-8.klase		3
	legūta pamatizglītība		3
INVALIDITĀTE	ir		2
	nav		8
BĒRNU UZTURĒŠANĀS ILGUMS BSAC	līdz 1 gadam		5
	līdz 2 gadiem		3
	līdz 4 gadiem		2
BĒRNU NONĀKŠANAS BSAC IEMESLI	iestāšanās iemesli	Bērna pamešana novārtā	3
		Ārpusģimenes aprūpes nodrošināšana (nespēja atrast aizbildni vai audžuģimeni)	3
		Vardarbība ģimenē	4
	vide pirms BSAC (kur persona bija pirms ievietošanas BSAC):	Bioloģiskā ģimene	4
		Audžuģimene	4
		Aizbildnība	2
BĒRNU ĢIMENES SAITES	uztur saites ar bioloģiskajiem vecākiem		6
	neuztur saites ar bioloģiskajiem vecākiem		4
BĒRNU SAITES AR RADINIEKIEM	uztur saites ar radniekiem		9
	neuztur saites ar radniekiem		1
BĒRNU SAITES AR CITĀM UZTICĪBAS PERSONĀM	uztur saites ar viesģimeni, uzticības personu		0
	neuztur saites ar viesģimeni, uzticības personu		10

Avots: BSAC "Ābeļzieds" sniegtie dati

Projekta ietvaros tika veikta 10 BSAC „Ābeļzieds” bērnu individuālo vajadzību izvērtēšana. Saskaņā ar izvērtēšanas rezultātiem bērniem būtu nepieciešama aprūpe ģimenes vidē aizbildnībā (2), audžuģimenē (1), terapeitiskā audžuģimenē (1), audžuģimenē pusaudžiem (1), audžuģimenē vienas ģimenes bērniem (6) , un SOS ģimenē ciematā vai SOS ģimenē, kas integrēta kopienā (1). Bērniem rekomendēta arī aprūpe „jauniešu mājā” (1), grupu mājā (2). Lielākajai daļai bērnu rekomendētas sociālās rehabilitācijas nodarbības sadzīves, pašaprūpes, saskarsmes un sadarbības prasmju uzlabošanai, kā arī nodarbinātības pasākumi, brīvā laika nodarbības, veselību stimulējošas terapijas (detalizētu bērnu individuālo vajadzību sarakstu skatīt 1. pielikumā).

2.4. BSAC “Ābeļzieds” personāla resursi

BSAC “Ābeļzieds” direktora pienākumu izpildītājam (turpmāk – p.i.) ir iegūts maģistra grāds pedagoģijā un darba stāžs BSAC ir pieci gadi (esošajā amatā viens gads). Direktora p.i. papildus pilda darba pienākumus arī Tilžas internātpamatskolā.

Saskaņā ar BSAC sniegto informāciju 2017. gada 1. jūnijā BSAC ir seši darbinieki, no kuriem trīs darbiniekiem BSAC ir pilnas slodzes darbs. Pieciem darbiniekiem otra darba vieta ir Tilžas internātpamatskola. Visu darbinieku deklarētās dzīves vietas ir Balvu novads. **BSAC “Ābeļzieds” uz vienu bērnu ir 0,5 aprūpē un rehabilitācijā iesaistītie darbinieki.**

Lielākā daļa BSAC darbinieku ir vecumā virs 40 gadiem. Informāciju par BSAC “Ābeļzieds” darbinieku vecumu skatīt 5. tabulā.

5. tabula: BSAC “Ābeļzieds” darbinieku vecums (dati uz 01.06.2017.)

PERSONĀLS	GADI			
	20-30	31-40	41-50	51-60
1	2	3	5	6
Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas personāls	1	-	3	1
Administrācijas personāls	-	-	1	-
KOPĀ:6	1	-	4	1

Avots: BSAC “Ābeļzieds” sniegtie dati

Vidējais darba stāžs BSAC “Ābeļzieds” darbiniekiem ir 3,7 gadi; no tā sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas personālam, ko veido pieci darbinieki, ir 3,4 gadi. Četriem darbiniekiem darba stāžs BSAC ir pieci gadi, vienam darbiniekam – divi gadi, par vienu darbinieku informācija nav pieejama.

No sešiem BSAC “Ābeļzieds” darbiniekiem trijiem ir augstākā izglītība (t.sk. diviem bērnu aprūpē un rehabilitācijā iesaistītajam), trīs darbiniekiem ir vidējā vai vidējā profesionālā izglītība. Datus par BSAC “Ābeļzieds” personāla grupām, profesiju un izglītības līmeni skatīt 6. tabulā.

6.tabula:BSAC “Ābeļzieds” personāla profesijas un izglītības līmenis (dati uz 01.06.2017.)

PERSONĀLA GRUPA	AMATS	DARBINIEKU SKAITS	IZGLĪTĪBAS LĪMENIS		
			augstākā	vidējā/vidējā profesionālā	pamata
1	2	3	4	5	6
Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas personāls	Bērnu aprūpētājs	1	-	1	-
	Sociālais aprūpētājs	1	-	1	-
	Speciālais pedagogs	1	1	-	-
	Medicīnas māsa	1	-	1	-
	Audzinātāja		1	-	-
Administratīvais personāls	Direktora p.i.	1	1	-	-
KOPĀ: 6			3	3	-

Avots: BSAC “Ābeļzieds” sniegtie dati

2.5. BSAC “Ābeļzieds” infrastruktūras un funkcionālā pielietojuma analīze

BSAC “Ābeļzieds”⁴⁰ ir Tilžas internātpamatskolas struktūrvienība un Balvu novada pašvaldības īpašums. Ēka, kurā atrodas BSAC „Ābeļzieds”, ir būvēta 1962. gadā un to veido divi korpusi: dzīvojamā ēka (724,1 m²) un virtuves bloks (372,3 m²). Dzīvojamās ēkas korpusa vispārējais **tehniskais stāvoklis** vērtējams kā labs. Ēkai 2010. gadā veikta renovācija, jumts un iekštelpas ir apmierinošā stāvoklī. **Sanitārtehniskās** ierīces un telpas kopumā ir labā stāvoklī. Ēkā nav novērota kaitīgo posmkāju un grauzēju klātbūtne vai to esamības pazīmes. Virtuves bloka korpus, savukārt, ir sliktākā tehniskā stāvoklī – sienās ir ķieģeļu izbīrums un ēdamzālē nepieciešama atjaunošana.

BSAC „Ābeļzieds” pieejamie **materiālie resursi un aprīkojums daļēji atbilst bērnu vajadzībām**. Ēkai ir plaša piegulošā teritorija, kurā ir izbūvēts sporta stadions, sporta laukumi un bērnu laukums mazākajiem bērniem, kurā vēlams veikt ieguldījumus infrastruktūras kvalitātes uzlabošanai. Detalizētu informāciju par katru būvi (t.sk. tehnisko stāvokli un funkcionālo pielietojumu) skatīt 7. tabulā. Ēkas fotofiksāciju skatīt 2. pielikumā.

⁴⁰ Ēka ar kadastra apzīmējumu Nr.38860030479004, adrese ir Pārupes iela 4, Tilža, Tilžas pag., Balvu nov., LV-4572.

7. tabula: BSAC "Ābeļzieds" infrastruktūras analīze

BŪVE	PLATĪBA M ²	TEHNISKAIS STĀVOKLIS	FUNKCIONĀLAIS PIELIETOJUMS ŠOBRĪD	FUNKCIONĀLAIS PIELIETOJUMS NĀKOTNĒ
1	2	3	4	5
DZĪVOJAMĀ ĒKA (1.KORPUSS)	724,1 ⁴¹	Ēkas vispārējais tehniskais stāvoklis vērtējams kā labs: ķieģeļu mūra fasāde apšūta ar dekoratīvo apdari (siltināta), ēkā ir PVC logi. Iekštelpu tehniskais stāvoklis ir daļēji apmierinošs. Ēkas sanitārtehniskais stāvoklis vērtējams kā labs. Inženierkomunikācijas ēkā ir apmierinošā stāvoklī: ventilācijas sistēma funkcionē, elektroinstalācija ir labā tehniskā stāvoklī, tomēr ūdensvada tehniskajā stāvoklī būtiski ieguldījumi nav veikti. Ēkas siltumapgādi nodrošina centrālā apkures sistēma - katlu māja ar cietā kurināmā katliem, kas ir apmierinošā stāvoklī.	Ēkā, kurā atrodas BSAC „Ābeļzieds”, atrodas arī Tilžas internātpamatskolas internāts un faktiski abas organizācijas nav nodalītas. Saskaņā ar LM Pārskatu dzīvojamajā korpusā BSAC „Ābeļzieds” vajadzībām tiek izmantoti 127m² no dzīvojamās ēkas kopējās platības: BSAC “Ābeļzieds” bērni ir izmitināti 4 atsevišķās istabās 2. un 3. stāvā, kā arī grupai ir atpūtas telpa ēkas 1. stāvā. Bērniem ir kopīgs sanitārais mezgls ar izlietnēm, dušu un klozetpodiem. Virtuves blokā ir ēdamzāle, kuru izmanto gan BSAC „Ābeļzieds” esošie bērni, gan Tilžas internātpamatskolas skolēni.	Ēka kopumā nav piemērota ģimeniskas vides veidošanai, jo tā ir būvēta internāta vajadzībām un būtu nepieciešami lieli finanšu ieguldījumi, lai ēku pārveidotu par trīs dzīvokļiem ar atsevišķām virtuvēm un sanitārajām telpām. Nākotnē dzīvojamo korpusu varētu turpināt izmantot kā dzīvojamo ēku, t.sk. kā Tilžas internātpamatskolas internātu. Pēc BSAC „Ābeļzieds” reorganizācijas būtu nepieciešams nodalīt internāta telpas no telpām, kurās tiks sniegti SBSP vai citi pakalpojumi. Virtuves bloku, veicot atbilstošus pielāgojumus, varētu turpināt izmantot ēdināšanas nodrošināšanai, jo, neatkarīgi no BSAC „Ābeļzieds” reorganizācijas risinājuma, Tilžas internātpamatskolai šī funkcija būs nepieciešama.
VIRTUVES BLOKS (2.KORPUSS)	372,3	Ēkas vispārējais tehniskais stāvoklis vērtējams kā apmierinošs: ārsienas stāvoklis vērtējams kā slikts, sienas ir bojātas, savukārt logi ir apmierinošā stāvoklī. Iekštelpu tehniskais stāvoklis ir daļēji apmierinošs, nepieciešama ēdamzāles atjaunošana.		

Avots: BSAC “Ābeļzieds” sniegtā informācija, ēku tehniskais apsekojums

⁴¹ BSAC “Ābeļzieds” sniegtie dati 2017.gada jūnijs

2.6. BSAC “Ābeļzieds” budžets un ienākumu avoti

BSAC “Ābeļzieds” gada **ieņēmumus** veido pašvaldību iemaksas. Kopējais finanšu līdzekļu izlietojums, neskaitot humāno palīdzību un kapitālieguldījumus, uz vienu bērnu mēnesī 2016.gadā, salīdzinot ar 2015. gadu, ir samazinājies – tie ir 62,91 EUR uz vienu bērnu mēnesī. Šis rādītājs ir zemāks par vidējo līdzekļu izlietojuma rādītāju valstī pašvaldību un citu organizāciju bērnu sociālās aprūpes centros, kur tas 2016. gadā bija EUR 976,86 uz vienu bērnu mēnesī.⁴² Rādītājs ir zemāks, jo BSAC “Ābeļzieds” no institūcijas budžeta nesedz ar ēkas apsaimniekošanu saistītos izdevumus – apkures un ēkas atjaunošanas izmaksas, - kā arī izdevumi bērnu ēdināšanai ir nelieli, jo bērni saņem maltītes internātpamatskolā.

Bērnu nama **izdevumu** (bez kapitāliem izdevumiem) lielākā pozīcija ir darbinieku atalgojums un uz to attiecināmie nodokļi un kopējie ar bērniem saistītie izdevumi.

8. tabula: BSAC “Ābeļzieds” budžets un ienākumu avoti (dati par 2014.-2016.g.).

Nr.p.k.	POZĪCIJA	RĀDĪTĀJI	2014	2015	2016
1	2	3	4	5	6
1.	Ieņēmumi:				
1.1.	Faktiskie ieņēmumi (izņemot humāno palīdzību), EUR	<i>iemaksas no valsts budžeta</i>	-	0,00	0,00
		<i>pašvaldību iemaksas</i>	-	6 325,00	5 473,00
		<i>citi ieņēmumi</i>	-	0,00	0,00
		Ieņēmumi kopā, EUR:	-	6 325,00	5 473,00
1.2.	Humānā palīdzība, ziedojumi, EUR	Saņemtā humānā palīdzība, ziedojumi kopā, EUR:	-	0,00	0,00
2.	Izdevumi:				
2.1.	Izdevumi (izņemot kapitālos izdevumus), EUR	kopējie ēku uzturēšanas, komunālie izdevumi, no kuriem:	-	568,00	568,00
		<i>remontdarbu un iestādes uzturēšanas pakalpojumi</i>	-	0,00	0,00
		<i>komunālo pakalpojumu izdevumi</i>	-	568,00	568,00
		<i>izdevumi par kurināmā un enerģētisko materiālu iegādi</i>	-	0,00	0,00
		darbinieku atalgojums (t.sk. nodokļi)	-	2 717,00	2765,00
		kopējie ar bērniem tieši saistītie izdevumi, no kuriem:	-	2 844,00	2 050,00
		<i>ēdināšanas izdevumi</i>	-	1 840,00	1 840,00
		<i>zāļu iegādes izdevumi</i>	-	104,00	50,00
		<i>mīkstā inventāra iegādes izdevumi</i>	-	120,00	60,00
		<i>kārtējo remontu un iestādes uzturēšanas izdevumi</i>	-	0,00	0,00
		<i>sanitāri higiēnisko materiālu iegādes izdevumi</i>	-	660,00	60,00
		<i>mācību līdzekļu un materiālu iegādes izdevumi</i>	-	120,00	40,00
		<i>periodikas iegādes i izdevumi</i>	-	0,00	0,00

⁴² Valsts statistikas pārskatu kopsavilkums “Pārskati par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu 2016. gadā”. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/3678>

Nr.p.k.	POZĪCIJA	RĀDĪTĀJI	2014	2015	2016
1	2	3	4	5	6
		<i>biroja preču un inventāra izdevumi</i>	-	0,00	0,00
		administratīvie izdevumi	-	0,00	0,00
		citi saistītie izdevumi	-	196,00	90,00
		Izdevumi kopā, EUR:	-	6 325,00	5 473,00
2.2.	Kapitālie izdevumi, EUR:	Kapitālie izdevumi kopā, EUR:	-	0,00	0,00
3.	Kopējais finanšu līdzekļu izlietojums uz vienu bērnu mēnesī				
3.1.	Kopējie izlietotie līdzekļi uz vienu bērnu MĒNESĪ (bez humānās palīdzības un kapitālieguldījumiem), EUR		-	165,72	62,91
	<i>ēdināšanai izlietotie līdzekļi DIENĀ</i>		-	1,61	0,70
	<i>zāļu iegādei izlietotie līdzekļi DIENĀ</i>		-	0,09	0,02
	<i>mīkstā inventāra iegādei izlietotie līdzekļi MĒNESĪ</i>		-	3,14	0,69
	<i>sanitāri higiēnisko materiālu iegādei izlietotie līdzekļi MĒNESĪ</i>		-	17,29	0,69

Avots: Pārskats par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus sniegšanu 2014., 2015., 2016.gadā dati

3. PRIEKŠLIKUMI INSTITŪCIJAS REORGANIZĒŠANAI

Šajā nodaļā ir izvērtēta BSAC "Ābeļzieds" atbilstība bērnu labākajām interesēm un raksturoti priekšlikumi BSAC "Ābeļzieds" reorganizēšanai, t.sk. iespējamie risinājumi ēkas turpmākai izmantošanai, iekļauti iespējamie risinājumi infrastruktūras pielāgojumiem, bērnu pārvietošanai un personāla resursu turpmākai izmantošanai, reorganizācijas laika grafiks un reorganizācijas veikšanai nepieciešamais finansējums un tā avoti.

3.1. BSAC "Ābeļzieds" atbilstība bērnu labākajām interesēm

Šajā apakšnodaļā izvērtēta BSAC "Ābeļzieds" atbilstība pēc ekspertu domām būtiskākajām prasībām bērnu labāko interešu nodrošināšanai saskaņā ar ANO Pamatnostādnēm. Izvērtējums pamatots BSAC „Ābeļzieds” iesniegtajos datos un tikšanās reizē ar BSAC personālu sniegtajā informācijā.

9. tabula: BSAC "Ābeļzieds" atbilstība bērnu labākajām interesēm

NR.P.K.	NORMATĪVĀ AKTA PUNKTS	ATBILSTĪBA
1	2	3
1.	"Atbalstīt centienus, lai bērni tiktu paturēti ģimenē vai nodoti atpakaļ ģimenē , vai, ja tas neizdodas, rast citus pienācīgus un pastāvīgus risinājumus, tostarp adopciju un kafala pēc islāma likumiem." (Pamatnostādnes, 2a p.)	Saskaņā ar BSAC „Ābeļzieds” darbinieku sniegto informāciju Tilžas pagastā ir laba sadarbība Sociālā dienesta, bāriņtiesas un BSAC „Ābeļzieds” darbinieku starpā. Uz to norāda arī fakts, ka vidējais bērnu uzturēšanās ilgums institūcijā ir divi mēneši – notiek sociālais darbs ar bioloģisko ģimeni un aizbildņa iecelšana.
2.	"Tā kā ģimene ir sabiedrības pamatvienība un dabīgā vide bērna augšanai, labklājībai un aizsardzībai, vispirms jācenšas panākt to, lai bērns paliktu vai atgrieztos savu vecāku vai – attiecīgā gadījumā – tuvu ģimenes locekļu gādībā. Valstij jānodrošina, lai ģimenēm savu aprūpes funkciju īstenošanā būtu pieejams dažāds atbalsts. " (Pamatnostādnes, 3. p.)	Saskaņā ar BSAC „Ābeļzieds” darbinieku sniegto informāciju Balvu novada Sociālais dienests intensīvi strādā ar riska ģimenēm, lai pēc iespējami mazāk bērnu paliktu bez vecāku gādības. Gadījumā, ja vecākiem ir pārtrauktas aizgādības tiesības, vietējā kopiena iesaistās un sniedz atbalstu bez vecāku gādības palikušiem bērniem, nodrošinot aprūpi ģimenes vidē.
3.	"Visos lēmumos par alternatīvo aprūpi vienmēr jāņem vērā tas, ka parasti bērnu vēlams paturēt pēc iespējas tuvāk tā pierastajai dzīvesvietai , lai atvieglotu sakarus un bērna potenciālo atkalapvienošanos ar ģimeni un bērna izglītība, kultūras un sociālā dzīve tiktu pēc iespējas mazāk traucēta." (Pamatnostādnes, 11. p.)	BSAC „Ābeļzieds” ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus sniedz tikai Balvu novada bērniem, kuri palikuši bez vecāku aprūpes. Arī lēmumos, vai bērnus ievietot audžuģimenē, kas atrodas tālu no Balvu novada, priekšroka tiek dota aprūpei BSAC „Ābeļzieds”, lai nodrošinātu saskarsmi ar bioloģisko ģimeni un veicinātu ģimenes atkalapvienošanos. Lai gan primāra ir bērna aprūpes nodrošināšana ģimenes vidē, pozitīvi vērtējams, ka bērni institūcijā neuzturas ilgstoši, bet, atrodoties tuvu bioloģiskajiem vecākiem, īsā laikā tiek atgriezti bioloģiskajā ģimenē.
4.	"Pieņemot lēmumus par bērniem alternatīvā aprūpē, ieskaitot neformālo aprūpi, jāņem vērā, ka svarīgi ir nodrošināt bērniem stabilas mājas un apmierināt viņu pamatvajadzības pēc drošas un pastāvīgas piesaistes aprūpētājiem , turklāt pastāvīga risinājuma rašana jāuzskata par galveno	BSAC „Ābeļzieds” aprūpes modelis vērsts uz tuvām un ģimeniskām attiecībām bērnu un darbinieku starpā, kas iespējams mazā bērnu skaita dēļ. Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 35. panta otro daļu „ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā ievietota bērna aizbildņa

NR.P.K.	NORMATĪVĀ AKTA PUNKTS	ATBILSTĪBA
1	2	3
	mērķi.” (Pamatnostādnes, 12. p.)	pienākumus pilda šīs institūcijas vadītājs”, kā arī saskaņā ar BTAL 45.² panta 1.daļu aizbildnis var nodot bērnu uz laiku no viena mēneša līdz trim mēnešiem citas personas aprūpē Latvijā, ja pirms nodošanas bāriņtiesa, kas pieņēmusi lēmumu par ārpusģimenes aprūpi, atzinusi, ka šāda nodošana atbilst bērna interesēm un persona spēs bērnu pienācīgi aprūpēt. Pamatojoties uz normatīvo regulējumu, institūcijas darbinieki uz laiku ņem bērnus pie sevis aprūpē, nodrošinot bērniem iespēju brīvdienas un brīvlaikus pavadīt ģimenes vidē. Daļa darbinieku ir šo bērnu krustvecāki, kas veido ciešu un pastāvīgu piesaisti.
5.	“Valstīm jānodrošina pagaidu aprūpē ievietota bērna tiesības uz to, lai šī aprūpe un izturēšanās pret bērnu tiktu regulāri un rūpīgi (vēlams, ne retāk kā reizi trijos mēnešos) pārskatīta, jo īpaši ņemot vērā bērna individuālo attīstību un mainīgās vajadzības, izmaiņas viņa ģimenes vidē un to, cik piemērots un vajadzīgs šajos apstākļos ir pašreizējais aprūpes risinājums. Pārskatīšana jāveic atbilstīgi kvalificētām un pilnvarotām personām, un tajā noteikti jāiesaista bērns un visas personas, kurām ir nozīme bērna dzīvē.” (Pamatnostādnes, 67. p.)	Balvu novada Sociālais dienests veic sociālo darbu ar bioloģiskajām ģimenēm, kurās pārtrauktas bērnu aizgādības tiesības, un novada bāriņtiesa regulāri izvērtē, vai bioloģiskās ģimenes ir atrisinājušas nelabvēlīgos dzīves un sadzīves apstākļus, lai bērni varētu atgriezties pie vecākiem. Ja bērnam nav iespējams atgriezties bioloģiskajā ģimenē, tiek meklēti aizbildņi un audžuģimenes.
6.	“Aprūpētājiem jānodrošina, ka tiek ievērotas visu bērnu, ieskaitot bērnus ar invaliditāti, HIV pozitīvus vai HIV/AIDS skartus bērnu vai bērnus ar īpašām vajadzībām, tiesības attīstīties rotaļājoties un iesaistoties brīvā laika pavadīšanas pasākumos un ka šādai laika pavadīšanai ir radītas iespējas aprūpes vietā un ārpus tās. Jārosina un jāveicina sakari ar vietējās sabiedrības bērniem un citiem cilvēkiem.” (Pamatnostādnes, 86. p.)	Pēc BSAC „Ābeļzieds” vadītājas teiktā, medmāsa un darbinieki iesaistās bērniem nepieciešamo ārstniecības pakalpojumu nodrošināšanā. Tomēr, lai bērni tiktu veiksmīgāk integrēti sabiedrībā, nepieciešams nodrošināt bērniem nepieciešamos pakalpojumus ārpus institūcijas.
7.	“Valstīm, aģentūrām un iestādēm, skolām un citiem vietējās sabiedrības dienestiem jāveic atbilstīgi pasākumi, lai nodrošinātu, ka alternatīvajā aprūpē esošie bērni netiktu stigmatizēti nedz aprūpes laikā, nedz vēlāk. Tas paredz arī veikt pasākumus, lai pēc iespējas samazinātu iespēju identificēt to, ka attiecīgais bērns atrodas alternatīvajā aprūpē.” (Pamatnostādnes, 95. p.)	Stigmatizācijas iespējas ir minimālas, jo BSAC „Ābeļzieds” atrodas skolas internāta telpās un bērni ikdienā ir kopā ar skolas bērniem, brīvdienās un brīvlaikos ciemojas viesģimenēs, kā arī vietējā kopiena ir atvērta un integrē bērņus dažādos sabiedriskos pasākumos un aktivitātēs.
8.	“Ievērojot labu praksi, visām aģentūrām un iestādēm sistemātiski jānodrošina, lai aprūpētāji un citi ar bērniem tieši saistīti darbinieki pirms stāšanās darbā tiktu pienācīgi un vispusīgi vērtēti, lai noteiktu viņu piemērotību darbam ar bērniem.”	BSAC “Ābeļzieds” personāls ir kompetents bērnu aprūpē, nodrošinot sniegtā pakalpojuma kvalitāti ne tikai institūcijā, bet dodot iespēju bērniem viesoties arī savā ģimenē. Saskaņā ar BSAC sniegto informāciju darbiniekiem un bērniem veidojas ciešas un draudzīgas attiecības,

NR.P.K.	NORMATĪVĀ AKTA PUNKTS	ATBILSTĪBA
1	2	3
	(Pamatnostādnes, 113. p.)	kas norāda uz to, ka darbinieki ir piemēroti darbam ar bērniem.
9.	“Aprūpes iestādēm jābūt mazām un organizētām atbilstīgi bērna tiesībām un vajadzībām, un to videi jābūt pēc iespējas tuvai ģimenes vai nelielas grupas videi. Iestāžu vispārīgajam mērķim jābūt pagaidu aprūpei un aktīvai dalībai bērna atkalapvienošanā ar ģimeni vai, ja tas nav iespējams, stabilas aprūpes nodrošināšanai alternatīvā ģimenes vidē, tostarp gādājot par adopciju.” (Pamatnostādnes, 123. p.)	BSAC „Ābeļzieds” atrodas Tilžas internātpamatskolas internāta ēkā. Ēka ir liela un iekārtota skolas internāta vajadzībām, līdz ar to neatbilst ģimeniskai videi pietuvināta pakalpojuma prasībām saskaņā ar MK 338.
10.	“Valstīm jānodrošina, lai aprūpes iestādēs būtu pietiekams skaits aprūpētāju, kas bērnam varētu pievērst individuālu uzmanību un attiecīgos gadījumos dotu viņam iespēju saistīties ar konkrētu aprūpētāju. Aprūpētāji arī jānodarbina aprūpes vietā tā, lai tie īstenotu savus mērķus un uzdevumus efektīvi un nodrošinātu bērna aizsardzību.” (Pamatnostādnes, 126. p.)	BSAC „Ābeļzieds” ir 6 darbinieki un šis skaits ir atbilstošs, lai nodrošinātu individuālu pieeju katra bērna aprūpē.

Avots: Autoru izstrādāts

3.2. Ēku turpmākā izmantošana

BSAC “Ābeļzieds” ēka nav piemērota un pielāgojama ĢVPP, jo tā ir būvēta internātpamatskolas vajadzībām un, arī izveidojot trīs atsevišķas ieejas/dzīvokļus,⁴³ ēka netiks pilnībā apdzīvota lielās platības dēļ.⁴⁴Tā kā ĢVPP veidošana bērniem un/vai jauniešiem esošajā ēkā nav atbalstāma, pēc reorganizācijas BSAC “Ābeļzieds” telpās tiks īstenoti citi sociālie pakalpojumi. BSAC “Ābeļzieds” darbinieki un Balvu novada pašvaldība ir izteikusi šādas ieceres BSAC “Ābeļzieds” ēkas turpmākai izmantošanai pēc institūcijas reorganizācijas:

1. Alternatīva. Izveidot ģimenes atbalsta centru, kurā tiktu sniegta sociālā aprūpe un sociālā rehabilitācija, t.sk. “atelpas brīža” pakalpojums. Šobrīd Balvu novada Tilžas pagastā ir attīstīti kopienas pakalpojumi – saskaņā ar BSAC “Ābeļzieds” sniegto informāciju BSAC bērniem ir iespēja brīvdienās viesoties darbinieku ģimenēs, kā arī BSAC darbinieki ir paņēmuši aizbildnībā un adopcijā 6 bērnus no BSAC “Ābeļzieds”.

Ģimenes atbalsta centrā varētu nodrošināt īslaicīgus (līdz 6 mēnešiem) atbalsta pakalpojumus vecākiem ar bērniem krīzes situācijās, nepilngadīgām māmiņām, vienas ģimenes vairākiem bērniem līdz nepieciešamības gadījumā tiek piemērota pastāvīga alternatīvā aprūpe.

Ģimenes atbalsta centrā varētu veikt arī preventīvo sociālo darbu un nodrošināt sociālo rehabilitāciju un ģimenes asistenta pakalpojumus augsta riska ģimenēm, kas ir būtiski, lai mazinātu to bērnu skaitu, kas nonāk ārpusģimenes aprūpē. Šādi specifiski atbalsta pakalpojumi būtu jānodrošina tiklīdz pašvaldības sociālie darbinieki konstatējuši bērnu aprūpes problēmas: vecāku atkarība, psihiskās veselības traucējumi, vardarbība, ikdienas dzīves vai bērnu audzināšanas prasmju trūkums. Attīstot un nodrošinot sociālos pakalpojumus ģimenes atbalsta centrā, samazinās to bērnu skaitu, kuri tiek izņemti no ģimenes.

⁴³ MK 338, 27. punkts

⁴⁴ Ja ēkā nodrošina pakalpojumu 24 bērniem, tad platība uz vienu bērnu ir 74 m²

“Atelpas brīdis” bērniem ar FT. Pakalpojumā līdz 30 diennaktīm gadā bērnam ar FT tiek nodrošināta uzraudzība, ēdināšana, saturīga laika pavadīšana, tiek attīstītas pašaprūpes iemaņas un nodrošināta sociālā rehabilitācija. Blakus BSAC “Ābeļzieds” sertificēts privātais pakalpojumu sniedzējs nodrošina arī reitterapiju. Saskaņā ir individuālo vajadzību izvērtējumu “atelpas brīža” pakalpojums būtu nepieciešams 15, bet reitterapija 19 izvērtētajiem bērniem ar FT Balvu novadā. Iespējams, nākotnē pieprasījums pēc “atelpas brīža” pakalpojuma augs līdz ar vecāku informētību par pakalpojuma pieejamību.

2. Alternatīva. Izveidot izglītības centru bērniem ar vidēji smagiem vai smagiem FT (C līmeņa apmācība) bērniem, kas nav spējīgi apgūt speciālo skolu programmu. Šādā izglītības centrā apmācība notiek pēc individuālas mācību programmas un katra skolēna atbalsta pasākumu plāna, pamatojoties uz izglītojamā zināšanu, prasmju, dotību līmeni un viņa slimības diagnozi. Mācību procesā tiek veicināta individuālo iespēju attīstība, lai nodrošinātu iespējami pilnvērtīgāku iekļaušanos sabiedrībā.

10. tabula: BSAC “Ābeļzieds” reorganizācijas alternatīvu izvērtējums

NR.P.K.	ALTERNATĪVA	PRIEKŠROCĪBAS	TRŪKUMI
1	2	3	4
1.	Ģimenes atbalsta centra izveide	- Vieta, kurā riska ģimenēm sniegt to vajadzībām atbilstošu sociālo rehabilitāciju, lai mazinātu bērnu nokļūšanu ārpusģimenes aprūpē; - Tiek veikts preventīvs darbs ar ģimenēm, bērniem un jaunajām māmiņām; - Risinājums gadījumos, ja bērns ir izņemts no bioloģiskās ģimenes uz laiku līdz 3 mēnešiem, kamēr notiek ģimenes atveseļošana; - Darbiniekiem ir pieredze pakalpojumu sniegšanā bērniem; - Tiek nodrošinātas darba vietas esošajam BSAC „Ābeļzieds” personālam, kas ir atbilstoši kvalificēti un pieredzējuši;	- Īslaicīgas bērnu un vecāku šķiršanas gadījumā bērniem nav aprūpe ģimenes vidē; - Ģimenes atbalsta centra novietojums Tilžā ierobežo tā pieejamību visiem Balvu novada iedzīvotājiem; - Ģimenes atbalsta centra infrastruktūras izveidei nav pieejams līdzfinansējums šī projekta ietvaros;
2.	Izglītības centra bērniem ar vidēji smagiem vai smagiem FT izveide	Šāda pakalpojuma pieejamība veicina bērnu ar FT vecāku izvēli audzināt bērnu ģimenē, nevis uzticēt bērna aprūpi institūcijām;	- Iespējams pietiekama skaita kvalificētu speciālistu trūkums; - Izglītības centra novietojums Tilžā ierobežo tā pieejamību visiem Balvu novada iedzīvotājiem; - Izglītības centra bērniem ar FT infrastruktūras izveidei nav pieejams līdzfinansējums šī projekta ietvaros;

Avots: Autoru izstrādāts

Izvērtējot abu reorganizācijas alternatīvu priekšrocības un riskus, reorganizācijas plāna izstrādātāji rekomendē vienlaicīgi īstenot abas alternatīvas. Abu pakalpojumu izveidošanai veicinošie faktori ir:

- lai gan BSAC “Ābeļzieds” pēc SPSR sniedz ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, pēc būtības iestādē jau šobrīd tiek sniegti īslaicīgas sociālās aprūpes pakalpojumi – tiek veikts sociālais darbs ar bērnu bioloģiskajām ģimenēm, bērni institūcijā pavada salīdzinoši īsu laiku, kā arī Tilžas pagastā ir attīstīti kopienas pakalpojumi (pagasta iedzīvotāji rūpējas par ārpusģimenes aprūpē nonākušiem bērniem);
- ēka ir būvēta internātpamatskolas vajadzībām, tāpēc izglītības centra attīstīšanai nebūtu nepieciešami būtiski un specifiski infrastruktūras pielāgojumi;
- BSAC “Ābeļzieds” piegulošajā teritorijā ir izbūvēts bērnu rotaļu laukums un nožogots sporta laukums, kurā bērni varētu nodarboties ar fiziskām aktivitātēm un pavadīt brīvo laiku.

3.2. Risinājumi infrastruktūras pielāgojumiem

Saskaņā ar 2.5. nodaļā sniegto BSAC „Ābeļzieds” ēkas tehnisko raksturojumu nav nepieciešami būtiski ieguldījumi infrastruktūrā, jo ēka ir labā tehniskā stāvoklī - nesen veikta ēkas renovācija.

1. alternatīvas īstenošanai rekomendējams veikt⁴⁵:

- sienu un griestu sagatavošanu un apdari, kurā ietilpst špaktelēšanas un slīpēšanas darbi, gruntēšana, tapešu līmēšana, krāsošana, hidroizolācijas ierīkošana, flīzēšana (provizoriski izmaksātu **17 672 EUR**);
- grīdas seguma nomaiņu, kurā ietilpst grīdas seguma iegāde un hidroizolācijas ierīkošana (provizoriski izmaksātu **19 145 EUR**);
- iekšējo durvju nomaiņu (provizoriski izmaksātu **7 363 EUR**).

Īstenojot šo alternatīvu, izmaksas provizoriski veidotu **44 180 EUR**.

2. alternatīvas īstenošanai savukārt rekomendējams veikt 1. alternatīvā rekomendētos uzlabojumus un papildus, vides pieejamības nodrošināšanai bērniem ar FT, veikt arī:

- lifta izbūvi (provizoriski izmaksātu **15 000 - 30 000 EUR** atkarībā no konstrukcijas);
- vismaz divu pacelēju izbūvi (provizoriski izmaksātu **10 000 EUR**);
- esošo telpu pielāgošanu, kurā ietilpst sliekšņu līdzināšana, sanitāro mezgļu pielāgošana, elektrorozešu vietu maiņa u.c. darbi (provizoriski izmaksātu **15000 EUR**).

Īstenojot šo alternatīvu, izmaksas provizoriski veidotu **84 180 EUR**.

3.3. Bērnu pārvietošanas plāns

Nodaļā analizētas iespējas bērnu pārvietošanai pēc institūcijas reorganizācijas, lai uzlabotu situāciju bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajiem bērniem, kuri šobrīd dzīvo un saņem pakalpojumus BSAC “Ābeļzieds”.

1. pārvietošanas iespēja: Saskaņā ar BTAL **primāri bērna aprūpe būtu nodrošināma bioloģiskajā ģimenē vai ģimenes vidē (audžuģimenē vai pie aizbildņa)**, tāpēc atbilstoši Pamatnostādnēs, Standartos, ANO konvencijā un BTAL noteiktajam, BSAC “Ābeļzieds” bērniem primāri ir jānodrošina aprūpe bioloģiskajā ģimenē. Lai tas būtu iespējams, rekomendējams veikt atkārtotu ģimenes situācijas izvērtēšanu un piemērot risinājumu, kā ģimenei sniegt pietiekamu sociālo un nepieciešamības gadījumā arī finansiālo atbalstu un veicināt bērnu atgriešanos pie vecākiem. Iespējamais piemērojams atbalsts ģimenēm ir piemēram, ģimenes asistents, atbalsta ģimene, atbalsts krīzes situācijās.

2. pārvietošanas iespēja: Ja bērnam nav tūlītējas iespējas atgriezties bioloģiskajā ģimenē, tad saskaņā ar BTAL 27. panta 3. punktu,⁴⁶ šķirot bērnu no bioloģiskās ģimenes, bērnam primāri jānodrošina iespēja augt pie **aizbildņa** ierastajā sociālajā vidē kopā ar personām, ar kurām bērnam ir ciešs kontakts un piesaiste.

Aizbildņa piemeklēšanai bērnam nevajadzētu aprobežoties tikai ar vecvecāku un tuvāko radnieku apzināšanu kā tas lielākoties notiek šobrīd: paplašinātā aizbildnība sevī ietver arī kaimiņus, skolotājus, draugu vecākus u.c. personas, kas ir bērnam tuvas un palīdz saglabāt saikni ar ierasto sociālo vidi un ģimeni.

Ja aizbildnība nav iespējama, tad nepieciešams bērnam piemeklēt bērna individuālajām vajadzībām atbilstošu **audžuģimeni** - visatbilstošāko ģimenes vides ekvivalentu bez vecāku gādības palikušam bērnam/iem. Saskaņā ar VBTAL datiem Balvu novadā 2016. gadā bija 3 audžuģimenes. Lai nodrošinātu visu Balvu novada bērnu ievietošanu audžuģimenē (10 bērni), ir nepieciešams izstrādāt stratēģiju jaunu audžuģimeņu, aizbildņu un adoptētāju piesaistīšanai, kā arī nodrošināt un īstenot atbalsta programmu⁴⁷ esošajām audžuģimenēm (arī

⁴⁵ Rekomendētie infrastruktūras pielāgojumi un indikatīvie ieguldījumi aplēsti pēc sertificēta būveksperta tehniskā apsekojuma slēdziena.

⁴⁶ BTAL. <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>

⁴⁷ Kopumā attīstīt atbalsta pasākumus aizbildņiem, audžuģimenēm, adoptētājiem un viesģimenēm, nodrošinot nepieciešamos pakalpojumus:

— Atbalsta grupas pieaugušajiem un bērniem kopā ar pieaugušajiem;

aizbildņiem, piemēram, nodrošinot pašvaldības finansētu sociālo rehabilitāciju bērniem – psihoterapiju, kanisterapiju, smilšu spēļu terapiju).

Ņemot vērā, ka BSAC “Ābeļzieds” bērniem ir izveidojusies piesaiste darbiniekiem un arī paši darbinieki labprāt aicina bērnus viesoties viņu ģimenēs, reorganizācijas plāna izstrādātāji rekomendē BSAC “Ābeļzieds” darbiniekiem oficiāli nokārtot aizbildņa vai audžuģimenes statusu un nodrošināt bērniem stabilu aprūpi ģimenes vidē.

Juridiski brīvajiem bērniem kā pārvietošanas iespēja ir arī **adopcija**, kas pilnībā nodrošina bērna iekļaušanu ģimenē. Pēdējos gados Balvu novadā ir vērojams adoptētāju skaita samazinājums (2014. gadā – 7, 2016. gadā – 2), kas rosina domāt, ka pēdējos gados pašvaldības veiktie jaunu adoptētāju piesaistīšanas pasākumi nav pietiekami efektīvi. Lai veicinātu adopciju, rekomendējams sniegt psihosociālu atbalstu potenciālajiem adoptētājiem pirmsadopcijas periodā.

Saskaņā ar individuālo vajadzību izvērtējumu alternatīvā aprūpe aizbildnībā ir rekomendējama diviem no desmit izvērtētajiem bērniem, audžuģimene – vienam bērnam, terapeitiskā audžuģimene – vienam bērnam, audžuģimene vienas ģimenes bērniem – sešiem (4 +2) bērniem, SOS ģimene – vienam bērnam.

3. pārvietošanas iespēja: Saskaņā ar BTAL 27. panta 3¹ punktu aprūpe **ĢVPP vai “jauniešu mājā”** ir nodrošināma tikai gadījumā, ja bērnam nav iespējams tikt aprūpētam bioloģiskajā ģimenē, pie aizbildņa, audžuģimenes vai adopcijā, vai aprūpe ģimenes vidē nav piemērota konkrētam bērnam.⁴⁸ Pārvietojot bērnus uz ĢVPP vai “jauniešu māju”, nepieciešams iesaistīt bērnus telpu iekārtošanā un sadzīves aktivitāšu plānošanā, nepieciešams noskaidrot, ar ko bērni vēlas dzīvot kopā, kurš no aprūpē esošajiem darbiniekiem ir bērna piesaistes persona u.c., lai vide un ikdiena bērnam būtu pēc iespējas patīkamāka un mazāk traumējoša.

Pamatojoties uz iepriekš raksturoto BSAC “Ābeļzieds” situāciju un attīstītajiem kopienas pakalpojumiem pašvaldībā, reorganizācijas plāna izstrādātāji rekomendē kā primāru izvēlēties bērnu aprūpi ģimenes vidē, t.sk. domājot arī par aprūpi krīzes audžuģimenē. 11. tabulā uzskaitītas iespējas BSAC “Ābeļzieds” šobrīd esošo bērnu pārvietošanai.

11. tabula: BSAC “Ābeļzieds” bērnu pārvietošanas plāns

NR.P.K.	VECUMS	BĒRNU SKAITS	PĀRVIETOŠANAS REKOMENDĀCIJAS
1	2	3	4
2.	4-6 g.	2	▪ Tiek kārtota atgriešanās bioloģiskajā ģimenē
3.	7-11 g.	2	▪ Tiek kārtota atgriešanās bioloģiskajā ģimenē
4.	12-14 g.	1	▪ Aprūpe ģimenes vidē ▪ Adopcija
5.	15-17 g.	5	▪ “Jauniešu māja”

Avots: Autoru izstrādāts

3.4. Personāla resursu turpmākas izmantošanas plāns

Aptaujā ar BSAC “Ābeļzieds” darbiniekiem noskaidrots, ka visi darbinieki ir ieinteresēti turpināt darbu ar bērniem, kas būtu iespējams, īstenojot abas 3.2. nodaļā piedāvātās reorganizācijas alternatīvas.

Kā papildus iespēja ir BSAC “Ābeļzieds” darbinieku pārkvalifikācija ģimenes asistenta pakalpojuma sniegšanai bioloģiskajās ģimenēs, atbalsta sniegšanai audžuģimenēs. Ģimenes asistentu pakalpojuma attīstība ir nozīmīga, atbalstot bioloģiskās ģimenes, kurās ir risks pārtraukt bērnu aprūpes tiesības, kā arī atbalstot audžuģimenes un

-
- Tikšanos organizēšana bērniem ar bioloģiskajiem vecākiem speciālistu klātbūtnē neitrālā vidē;
 - Konsultācija ar sociālo darbinieku, sociālo pedagogu, psihologu un psihoterapeitu (teraspēles, smilšu terapija, geštalterapija, u.c.);
 - Speciālistu komandas atbalsta sniegšana dzīvesvietā;
 - Regulāri apmācību semināri 2X gadā, kuru laikā tiek pieskatīti bērni;
 - Konsultēšana krīzes situācijās dzīvesvietā.

⁴⁸ BTAL. <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>

aizbildņus. Gadījumā, ja BSAC darbinieki izvēlas neturpināt pakalpojumu sniegšanu sociālajā jomā, ir pieejamas NVA sniegtās apmācības un piedāvātās darba iespējas.

12.tabula: **BSAC “Ābeļzieds” personāla turpmākas izmantošanas plāns**

PERSONĀLA GRUPA	AMATS	DARBINIEKU SKAITS	NODARBINĀTĪBAS IESPĒJAS
1	2	3	4
Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas personāls	Bērnu aprūpētājs	1	▪ Ģimenes atbalsta centrs ▪ Izglītības centrs bērniem ar FT ▪ Ģimenes asistents ▪ Audžuģimene ▪ Aizbildnis
	Sociālais aprūpētājs	1	
	Speciālais pedagogs	1	
	Medicīnas māsa	1	
	Audzinātāja	1	
Administratīvais personāls	Direktora p.i.	1	
KOPĀ: 6			

Avots: Autoru priekšlikums

Īstenojot 1. reorganizācijas alternatīvu, BSAC darbiniekiem būs iespēja celt kvalifikāciju SBSP sniegšanai esošajās BSAC “Ābeļzieds” telpās, savukārt, īstenojot 2. reorganizācijas alternatīvu, apmācības pakalpojumu sniegšanai netiks nodrošinātas no ESF fondiem. Saskaņā ar BSAC „Ābeļzieds” sniegto informāciju apmācības būtu nepieciešamas trīs darbiniekiem, lai gan darbinieku aptaujā darbinieki norādīja, ka labprāt saņemtu vēl papildus apmācības un pilnveidotu savas kompetences. Darbiniekiem nepieciešamo apmācību sarakstu saskaņā ar darbinieku aptaujas rezultātiem skatīt 13. tabulā. Papildus apmācību tēmas skatīt 4. pielikumā.

13. tabula: **BSAC “Ābeļzieds” darbiniekiem nepieciešamās apmācību tēmas**

Nr.p.k.	APMĀCĪBU TĒMA	DARBINIEKU SKAITS
1	2	3
1.	Bērnu un jauniešu disciplinēšana	4
2.	Bērnu emocionālā audzināšana	4
3.	Bērni ar garīgās veselības un garīgas attīstības traucējumiem	4
4.	Individuālās supervīzijas	3
5.	Konfliktsituāciju risināšana	3
6.	Dažādas terapijas (mūzikas, mākslas, smilšu, u.c.)	3
7.	Jauniešu sagatavošana patstāvīgai dzīvei	3
8.	Darbs ar bērniem un jauniešiem ar destruktīvu uzvedību	3
9.	Darbs ar atkarīgiem bērniem un jauniešiem	3
10.	Bērnu ķermeņa valoda	2
11.	Darbs ar bērniem, kuriem ir funkcionāli traucējumi	2
12.	Rīcība ekstrēmās situācijās (lēkmes - epilepsijas, astmas u.c.)	2
13.	Darbs ar grūti audzināmiem jauniešiem, sodītiem jauniešiem,	2
14.	Fiziska vardarbība	2
15.	Stresa vadība	1
16.	Emocionāla vardarbība	1

Nr.p.k.	APMĀCĪBU TĒMA	DARBINIEKU SKAITS
1	2	3
17.	Seksuāla vardarbība	1

Avots: Darbinieku aptauja

3.5. Veicamās darbības, atbildīgie un laika grafiks

Šajā nodaļā apkopota informācija par BSAC “Ābeļzieds” reorganizācijas ietvaros veicamajām galvenajām darbībām, to izpildes termiņu un atbildīgajiem. Rīcības virzieni un aktivitātes ir plānoti, domājot par bērnu aprūpes ģimenes vidē veicināšanu un pakalpojumu attīstību BSAC “Ābeļzieds” ēkā.

14. tabula: BSAC “Ābeļzieds” reorganizācijas nozīmīgākās aktivitātes

Nr. p.k.	RĪCĪBAS VIRZIENI UN AKTIVITĀTES	ATBILDĪGIE	2017			2018				2019				2020			
			Okt.	Nov.	Dec.	I cet.	II cet.	III cet.	IV cet.	I cet.	II cet.	III cet.	IV cet.	I cet.	II cet.	III cet.	IV cet.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1.	Izstrādāt plānu atbalsta nodrošināšanai BSAC “Ābeļzieds” esošo bērnu bioloģiskajiem vecākiem, lai veicinātu bez vecāku gādības palikušo bērnu atgriešanu ģimenē	- BSAC vadība, darbinieki - Bāriņtiesa - Sociālais dienests															
2.	Atkārtoti izvērtēt iespējas bērnu atgriezt bioloģiskajā ģimenē un apzināt potenciālo aizbildņu loku	- Bāriņtiesa - Sociālais dienests															
3.	Izstrādāt pasākumu kopumu un organizēt pasākumus aizbildņu, audžuģimeņu un adoptētāju skaita palielināšanai	Bāriņtiesa															
4.	Izstrādāt atbalsta programmu aizbildņiem un audžuģimenēm	- Sociālais dienests - Bāriņtiesa															
5.	Īstenot atbalsta programmu aizbildņiem un audžuģimenēm	- Bāriņtiesa - Sociālais dienests															
6.	Nodrošināt sociālo rehabilitāciju, kad bērni ir ievietoti aizbildnībā vai audžuģimenē	Bāriņtiesa															

Nr. p.k.	RĪCĪBAS VIRZIENI UN AKTIVITĀTES	ATBILDĪGIE	2017			2018				2019				2020			
			Okt.	Nov.	Dec.	I cet.	II cet.	III cet.	IV cet.	I cet.	II cet.	III cet.	IV cet.	I cet.	II cet.	III cet.	IV cet.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
7.	Plānot pakalpojumus esošajās BSAC "Ābeļzieds" telpās (pakalpojuma vadlīnijas, izrietošās prasības telpai, prasības aprīkojumam, nepieciešamā aprūpes personāla definēšana)	▪ Sociālais dienests															
8.	Identificēt nepieciešamo finansējumu pakalpojumu attīstīšanai – izstrādāt tāmi	▪ Pašvaldība (būvzinieris, attīstības plānošanas nodaļa)															
9.	Plānot personālu SBSP BSAC "Ābeļzieds" ēkā pēc institūcijas reorganizācijas	▪ BSAC vadība, darbinieki ▪ Sociālais dienests															
10.	Izstrādāt, izsludināt iepirkumu, slēgt līgumu (inženiertehniskajai izpētei, tehniskajam projektam, būvprojektēšanai, būvdarbiem)	▪ Pašvaldības iepirkumu daļa															
11.	Veikt būves atjaunošanu/būvdarbus	▪ Pašvaldība															
12.	Sagādāt nepieciešamo aprīkojumu SBSP BSAC "Ābeļzieds" telpās	▪ Pašvaldība															
13.	Organizēt personāla apmācības jaunu pakalpojumu sniegšanai	▪ BSAC vadība, darbinieki ▪ LPR ▪ Pašvaldība															
14.	Izstrādāt vispārējās rīcības plānu bērna sagatavošanai pārejai uz ģimenes vidi vai ĢVPP	▪ BSAC vadība, darbinieki															
15.	Sagatavot bērnus pārmaiņām - aprūpes modeļa maiņai	▪ BSAC vadība, darbinieki															

3.6. Reorganizācijas veikšanai nepieciešamais finansējums un tā avoti

Nodaļā sniegts reorganizācijas veikšanai nepieciešamais finansējums un tā avoti, domājot gan par aizbildņu, audžuģimeņu, adoptētāju aktivitātes un bērnu labklājības veicināšanu, gan iespējām personāla kvalifikācijas paaugstināšanai un sociālo pakalpojumu infrastruktūras attīstībai.

No Projekta līdzekļiem ir pieejams atbalsts aizbildņu, audžuģimeņu un adoptētāju skaita palielināšanai, savukārt no ERAF līdzekļiem – finansējums SBSP infrastruktūras izveidei, atjaunošanai. Saskaņā ar Rīcības plānu deinstitucionalizācijas īstenošanai 2015.-2020. gadam ĢVPP infrastruktūras izveidei no ERAF indikātivi tiek plānoti 21 300 EUR uz 1 bērnu un “jauniešu mājas” izveidei – 10 000 EUR uz 1 bērnu.

Pakalpojumu attīstīšanai nepieciešamā finansējuma apjomu un avotus skatīt 15. tabulā.

15. tabula: Reorganizācijas plāna īstenošanai nepieciešamais finansējums un tā avoti

Nr.p.k.	REORGANIZĀCIJAS RISINĀJUMS	NEPIECIEŠAMĀ FINANSĒJUMA APJOMS (EUR)	FINANSĒJUMA AVOTI
1	2	3	4
1.	Pasākumi aizbildņu, audžuģimeņu, adoptētāju skaita palielināšanai Lai palielinātu audžuģimeņu, aizbildņu adoptētāju skaitu, nepieciešams organizēt motivējošus, konsultējošus un izglītojošus pasākumus.	Atbilstoši veicamajiem pasākumiem/ detalizētam pasākumu plānam	- Projekta līdzekļi - Pašvaldības budžets
2.	Darbinieku prasmju pilnveide Apmācības darbiniekiem, kas turpinās darbu ĢVPP/ “jauniešu mājā”. Pieņemts, ka šādas apmācības ilgst vidēji 3 dienas un izmaksā 40 EUR dienā.	120 EUR/ darbiniekam	- Projekta līdzekļi - Pašvaldības budžets - Personīgie līdzekļi
3.	Darbinieku pārkvalificēšana Apmācības darbiniekiem, kas turpinās darbu ĢVPP/ “jauniešu mājā” un kuriem nepieciešama pārkvalifikācija. Pieņemts, ka 2. profesionālās kvalifikācijas līmeņa apmācības “Sociālā aprūpe” izmaksā vidēji 400 EUR/480h.	400 EUR/ darbiniekam	- Projekta līdzekļi - Pašvaldības budžets
4.	Atbalsts bērniem Atbalsts bērniem, kas tiek aprūpēti aizbildnībā, audžuģimenē, sociālās rehabilitācijas nodrošināšanai. Pieņemts, ka dažādi sociālās rehabilitācijas pakalpojumi (piemēram, psihologa konsultācijas, psihoterapija, kanisterapija, reitterapija, Montessori nodarbības) izmaksā vidēji 25 EUR/nodarbība un bērnam ir nepieciešamas vismaz 4 nodarbības mēnesī.	1 200 EUR/ gadā bērnam	Pašvaldības budžets
6.	Pakalpojumu izveide esošajā BSAC “Ābeļzieds” ēkā	44 180 – 84 180 EUR	- ERAF līdzekļi - Pašvaldības budžets

4. PIELIKUMI

1. PIELIKUMS: BSAC "Ābeļzieds" bērniem nepieciešamie pakalpojumi saskaņā ar individuālo vajadzību izvērtējumu

PAKALPOJUMU VEIDS	PAKALPOJUMS	BĒRNU SKAITS
1	2	
APRŪPE ĢIMENES VIDĒ	Aizbildnība	2
	Audžuģimene	1
	Terapeitiskā audžuģimene	1
	Audžuģimene pusaudžiem	1
	Audžuģimene vienas ģimenes bērniem, bērniem ar radniecības saitēm	6
	SOS ģimene ciematā vai integrētā SOS ģimene kopienā	1
APRŪPE ĢVPP/"JAUNIEŠU MĀJĀ"	Jauniešu māja	1
	Grupu māja (dzīvoklis)	2
SOCIĀLIE PAKALPOJUMI	Atbalsta vai pašpalīdzības grupa	1
	Sociālā darbinieka (t.sk. karitatīvā sociālā darbinieka) individuālās konsultācijas t.sk. psihosociālais darbs	1
	Ģimenes asistenta pakalpojums	1
	Logopēds	7
	Ergoterapeits	8
	Psihoterapeits	2
	Psihologs	8
	Fizioterapeits	10
	Speciālais/attīstošais pedagogs	2
	Izglītojošās atbalsta grupas	10
	Nodarbības prasmju apmācībai	10
	Radošās darbnīcas	5
PĀRĒJIE AR REHABILITĀCIJU SAISTĪTIE PAKALPOJUMI	Mūzikas terapija	8
	Mākslas terapija	8
	Kustību/deju terapija	4
	Smilšu terapija	3
	Reitterapija	1
	Kanisterapija	10

PAKALPOJUMU VEIDS	PAKALPOJUMS	BĒRNU SKAITS
1	2	
	Cits	2
IZGLĪTĪBA	Iekļaujošā izglītības programma	4
TRANSPORTS	Sabiedriskais transports	5
	Cits transports	10
BRĪVĀ LAIKA PAVADĪŠANA	Teātris	3
	Zīmēšana	4
	Dejas	8
	Veidošana	10
	Ekskursijas, pārgājieni	3
	Nometnes	2
	Grāmatu lasīšana	7
	Dziedāšana	6
	Literārais pulciņš	3
	Pastaigās ārā	2
	Tamborēšana	1
	Iepirkšanās	3
	Ēdiena gatavošana	6
	Puzles likšana	5
	Sportošana	10
	Galdniecības darbi	3
	Saimniecības darbi	7
	Cits	6

2. PIELIKUMS: BSAC “Ābeļzieds” ēkas un telpu fotofiksācija

3.attēls: Galvenā ēka ar virtuves bloku

4.attēls:Galvenās ēkas fasāde

5.attēls:Veļas māja

6.attēls: Apkures katli

7.attēls: Bojātās un atjaunotās virtuves bloka sienas

8.attēls: Bojātās un atjaunotās virtuves bloka sienas

9.attēls: Bojātās un atjaunotās virtuves bloka sienas

10.attēls: Ziņojuma plāksnīte

10.attēls: Virtuves bloka iekštelpas

11.attēls: Virtuves bloka iekšējais

12.attēls: Virtuves bloka iekštelpas

13.attēls: Virtuves bloka iekštelpas (ēdamzāle- bojātas sienas)

14.attēls: Virtuves bloka iekštelpas (ēdamzāle- bojātie griesti)

15.attēls: Virtuves bloka iekštelpas

16.attēls: Kopīgās atpūtas telpa ēkas 1. stāvā

17.attēls:Pirmsskolas grupiņas nodarbību telpa (ēkas 1. stāvs)

18.attēls:Pirmsskolas grupiņas gulāmtelpa (ēkas 1. stāvs)

19.attēls: Pirmsskolas grupiņas guļam sanitārā telpa (ēkas 1. stāvs)

20.attēls:Koridors ēkas 2. stāva kreisajā spārnā

21.attēls:Sanitārais mezgls ēkas 2. stāva kreisajā spārnā

22.attēls:Bērnu istaba ēkas 2. stāva kreisajā spārnā (telpa sagatavota remontam)

23.attēls:Bērnu istaba ēkas 2. stāva kreisajā spārnā (telpa sagatavota remontam), meiteņu istaba

24.attēls:Sporta laukums un tā nožogojums

25.attēls: Bērnu rotaļu laukums

26.attēls: Bērnu rotaļu laukums

3. PIELIKUMS: BSAC “Ābeļzieds” ēkas un telpu tehniskā stāvokļa novērtējums

Nr.p.k.	ĒKAS DAĻA, KONSTRUKCIJA	APRAKSTS, ESOŠĀS PROBLĒMAS	TEHNISKĀ STĀVOKĻA NOVĒRTĒJUMS
1	2	3	4
1.	Ēkas vispārējais stāvoklis:		
1.1	Fasāde	Pamatceltne- ķieģeļu mūra fasāde, kas apšūta ar dekoratīvo apdari (siltināta). Fiziskais stāvoklis- labs. 2010. gadā ir veikta renovācija. Virtuves bloks (ēdnīca)- ķieģeļu mūris. Ārsienas fiziskais stāvoklis vērtējams kā slikts, vairākās vietās sienas ir bojātās, ķieģeļu mūris izbiris.	Labs un daļēji apmierinošs
1.2	Logi, durvis	Pamatākā- PVC logi. Fiziskais stāvoklis - labs. Virtuves blokā- koka, apmierinošā stāvoklī.	Labs un apmierinošs
1.3	Jumts	Pamatākā- divslīpņu jumts, segums - jumta skārda loksnes. Fiziskais stāvoklis - labs. Virtuves blokā- divslīpņu jumts, segums - azbestcimenta loksnes	Labs un apmierinošs
1.4	Iekštelpas	Pamatākā- variē no laba līdz apmierinošam. Telpās, kur bērni dzīvo pastāvīgi ir labs, pārējās telpās apmierinošs/ vidējs. Virtuves bloka pārtikas pagatavošanas telpās - labs, ēdamzālē - slikts, nepieciešams remonts.	Vidējs/ apmierinošs
1.5	Sanitārtehniskais stāvoklis	Sanitārtehnisko ierīču un telpu fiziskais stāvoklis kopumā ir labs/ vidējs.	Labs
1.6	Ugunsdrošība un evakuācija	Telpās ir izvietotas evakuācijas shēmas un ugunsdzēsības aparāti, ierīkota ugunsgrēka atklāšanas sistēma. Evakuācijas ceļi un izejas ir nodrošinātas.	Labs
2.	Inženiertīkli:		
2.1	Apkure	Ēka tiek apsildīta ar centrālo apkures sistēmu. Bērnu nams funkcionē kopīpašumā, kas sastāv no vairākām ēkām. Visa kompleksa siltumapgādi nodrošina katlu māja ar cietā kurināmā katliem. Apkures sistēmas fiziskais stāvoklis ir apmierinošs (lielākoties siltuma konvektori ir ķeta vai Padomju laika vairoga tipa).	Apmierinošs
2.2	Ventilācija	Savu funkciju pilda.	n.d.
2.3	Elektroapgāde	Elektroinstalācija ir labā fiziskā stāvoklī.	Labs
2.4	Sadzīves kanalizācija	Sanmezglos kanalizācijas sistēma ir pārbūvēta.	Vidējs/ labs
2.5	Ūdensvads	Būtiski ieguldījumi nav veikti.	Vidējs/ labs
2.6	Citas sistēmas	Ugunsdzēsības trauksmes un apziņošanas	Labs

Nr.p.k.	ĒKAS DAĻA, KONSTRUKCIJA	APRAKSTS, ESOŠĀS PROBLĒMAS	TEHNISKĀ STĀVOKĻA NOVĒRTĒJUMS
1	2	3	4
		signalizācija. Ēkā ir ierīkota videonovērošanas sistēma.	
2.7	Ārējie inženiertīkli	Ūdensapgāde- visu ēku kompleksu ūdens apgādei ir vienots risinājums, kas ir pieslēgts pie pārējiem apdzīvotās vietas tīkliem. Kanalizācija - pieslēgums ciemata tīkliem. Elektroapgāde ir pieslēgta pie centralizētajiem tīkliem.	Vidējs
3.	Infrastruktūra:		
3.1	Teritorija	Ēku kompleksa sastāvā ietilpst plašas teritorijas, kurās ir izbūvēts stadions (žogs ir bojāts), sporta laukumi un bērnu laukums mazākajiem bērniem. Vēlams veikt ieguldījumus laukumu sakārtošanai, infrastruktūras kvalitātes uzlabošanai. Ābeļzieda bērniem ir iespēja izmantot šo infrastruktūru.	Apmierinošs

Avots: Būvspeciālista veiktais tehniskais apsekojums 04.07.2017.

4. PIELIKUMS: BSAC “Ābeļzieds” darbiniekiem rekomendējamās apmācību tēmas

Nr.p.k.	APMĀCĪBU TĒMAS NOSAUKUMS	ILGUMS, AKADĒMISKĀS STUNDAS	APRAKSTS
1	2	3	4
1.	„Quality4Children” standarti	8	Starptautiski atzīti standarti par bērna labākajām interesēm atbilstošu ĢVPP nodrošināšanu bez vecāku gādības palikušiem bērniem.
2.	Benčmarkings (<i>Benchmarking</i>)	24	Starptautiski atzīta programma, kas paredzēta organizācijām, kuru mērķa auditorija ir bērni. Programma balstīta piecos bērnu pamattiesību ievērošanas principos ANO konvencijā.
3.	Kompetents emocionāli traumētu bērnu aprūpētājs	24	Starptautiski atzīta programma, kura ietver praktiskus instrumentus, kā strādāt un sniegt atbalstu vardarbībā cietušiem bērniem. Apmācības paredzētas ārpusģimenes aprūpē iesaistīto darbinieku grupām (audžuģimenes, aizbildņi, adoptētāji, institūciju darbinieki, sociālo dienestu un bāriņtiesu darbinieki, arī pedagogi) un tajās ietvertas praktiskas metodes, kā atpazīt bērna traumas un strādāt, lai novērstu šo traumu ietekmi uz bērna attīstību.
4.	Resiliences pieeja bērnu audzināšanā	24	Starptautiski atzīta programma darbā ar vardarbībā cietušiem bērniem, bērniem ar uzvedības problēmām, kura balstīta uz bērna spēka punktiem un resursiem.
5.	Teraspēles (<i>teraply</i>)	24	Starptautiski atzīta programma, kur metodes vairāk tiek izmantotas jaunāka vecuma bērniem ar piesaistes problēmām.